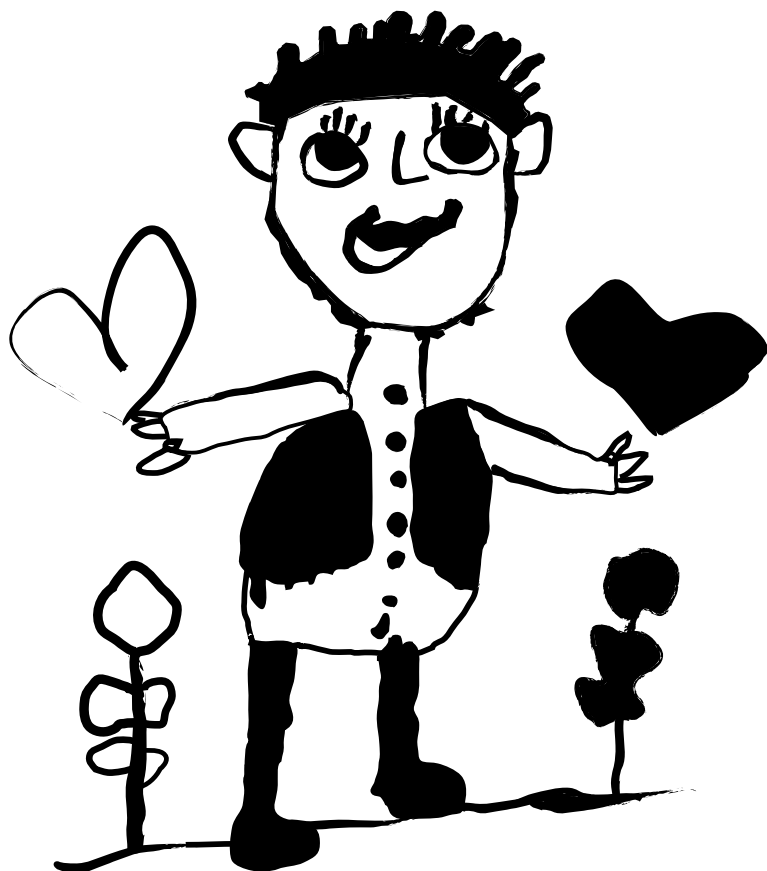

ROMANO SUNO 2004/2005

Sborník příspěvků literární a výtvarné soutěže

N●VÁ ŠK●LA, o.p.s.

ROMANO SUNO 2004/2005

Sborník příspěvků literární a výtvarné soutěže

Vydala Nová škola, o.p.s.

Překlad do češtiny: Lada Viková, Helena Sadílková

Překlad do angličtiny: David C. Murphy

Obálka: Daniela Kramerová (s použitím kresby Dezidera Siváka)

Grafická úprava: Marek Šorm

Koordinátor projektu: Iveta Pape

Tisk: Tiskárna PRIMA spol. s.r.o., Příbram

První vydání 500 ks

A collection of entries from the literary and illustration contest

Romano suno 2004/2005

Published by Nová škola, o.p.s.

Czech translation: Lada Viková, Helena Sadílková

English translation: David C. Murphy

Cover design: Daniela Kramerová (picture Dezider Sivák)

Graphic design: Marek Šorm

Print: Tiskárna PRIMA spol. s.r.o., Příbram

First edition 500 copies

Sborník Romano suno vyšel díky finanční podpoře p. Doc. Ing. DrSc. Fedor Gála.
Děkujeme.

Kontakt:

Nová škola, o.p.s.

Na Poříčí 30, 110 00 Praha 1

Tel.: +420 221 733 068

Fax: +420 221 733 067

novaskola@novaskola.org

www.novaskola.org

Projekt byl podpořen MK ČR:

Doporučená cena: 120 Kč

ISBN 80-903631-0-5

EAN 978-80-903631-0-6

OBSAH/ TABLE OF CONTENTS

Úvod	... 8
Introduction	... 9
Výsledky literární a výtvarné soutěže Romano suno 2004/05	... 11
Seznam dětí, jejichž literární příspěvky jsou uveřejněné ve sborníku	... 13
Seznam dětí, jejichž výtvarné práce jsou ve sborníku	... 14
Luboš Samohýl, 16, Rumburk	... 17
David Hanko 16, Pardubice Pal miro papus / O dědovi / About My Grandfather	... 19
Radka Miková, 16, ZvŠ Mělník Bida andre amari fajta / Bída v naší rodině / Misery In Our Family	... 22
Patrik Bledý, 14, Strakonice	... 24
Lucka Hučková, 10, Krásná Lípa	... 27
Lucka Hučková, 10, Krásná Lípa Mindri famel'ija / Moje rodina / My Family	... 28
Tereza Ferencová, 10, Vítkov Phuri daj / Babička / Grandma	... 28
Nikola Siváková, 10, Strakonice Pal e babička / O babiče / About Grandmother	... 29
Ivetka Kotlárová, 10 let, ZvŠ Česká Lípa Karačoňa / Vánoce / Christmas	... 30
Lád'a Gábor, 10 let, ZvŠ Česká Lípa Miri daj / Moje maminka / My Mom	... 31
Roman Herák, 11, Vítkov Miri Karačoňa / Moje Vánoce / My Christmas	... 32

Nikola Kováčová, 13, Krásná Lípa Pisnav tumenge, sar somas pre Miss / Píši Vám o tom, jak jsem se zúčastnila Miss / I will write to you about how I took part in Miss	... 34
Veronika Cibríková, 13, Ústí nad Labem - Předlice Suno / Sen / The Dream	... 35
Josef Cibrik, 12, Ústí nad Labem – Předlice Miro papus / Můj děda / My Grandpa	... 36
Cigány David, 11, Předlice Miri baba / Moje babička / My Grandma	... 37
Petra Ferencová, 13 Strakonice Miri famil'ija / Moje rodina / My Family	... 37
Petra Ferencová, 13, Strakonice E baba / Babička / Grandmother	... 38
Kristýna Kováčová, 13, Vítkov Pal miri baba the papus / O mé babičce a dědovi / About My Grandmother and Grandfather	... 39
Věra Siváková, 13, Vítkov Miri pheň / Moje sestra / My Sister	... 40
Václav Malý, 12, Vítkov Karačoňa / Vánoce / Christmas	... 41
Petr Juhas, 12 let, ZvŠ Česká Lípa Miro papus / Můj děda / My Grandfather	... 42
Maruška Kotlářová, 11 let, ZvŠ Česká Lípa Miro čimos / Můj otčím / My Stepfather	... 43
Irena Gurecká, 11 let, ZvŠ Česká Lípa Miri dajori / Moje maminka / My Mom	... 44
Nikola Cinová, 13 let, ZvŠ Česká Lípa Miri baba / Moje babička / My Grandma	... 46
Martina Kotlářová, 13 let, ZvŠ, Česká Lípa Miri famel'ija / Moje rodina / My Family	... 47

Lucka Tulejová, 11 let, ZvŠ Česká Lípa Miri dajori / Moje maminka / My Mom	... 48
Kateřina Ondičová, 11, ZvŠ, Mělník Čínsko reštauracija / Čínská restaurace / The Chinese Restaurant	... 50
Michala Holubová, 13, ZvŠ-DD, Nymburk Pal miri baba (Gavoro Spišská Bela) / O mé babičce (z vesničky Spišská Belá) / About My Grandmother (from the village of Spišská Belá)	... 51
Marie Kiporová, 12, DD-ZvŠ Nymburk Peršo Karačoňa / První Vánoce / First Christmas	... 53
Žaneta Miková, 12, ZvŠ Mělník Me the škola / Já a moje škola / Me and My School	... 54
Martina Karschová, 12, ZvŠ Mělník Miro prjaťel'is / Můj přítel / My Friend	... 55
Kristýna Grundzová, 13, Spec.škola, Praha	... 56
Kamil Ferenc, 13, Vítkov Pal miro rikono / Můj pes / My dog	... 57
Richard Sivák, 11, Vítkov Pal miri phuri daj / O mé babičce / About My Grandmother	... 58
Luboš Samohýl, 16, Rumburk	... 60
Mirka Kunová, 14, Strakonice	... 61
Nina Kandrová, 16, Rožnov pod Radhoštěm	... 62
Mirek Tišer, Denisa Kubíková, 15, Ostrava – Přívoz	... 63
Milan Koky, 15, Plzeň	... 64
Lucie Cínová, 15, ZvŠ Česká Lípa Amari ředitelka / Naše ředitelka / Our director	... 65
Tibor Balog, 16, ZvŠ a Praktická škola, Pardubice Miro romano dživipen / Můj romský život / My Romany life	... 66

Jan Joška, 17, ZvŠ Pardubice Pal kadi gijori / O té písniče / About that song	... 67
Jaroslav Bihary, 14 let, ZvŠ, Plzeň	... 68
Lucie Bílá, 15, ZvŠ Mělník Romaňi zabava / Romská zábava / Romany party	... 69
Kateřina Kiporová, 14, ZvŠ-DD, Nymburk Karačoňa andro dětsko domovos / Vánoce v dětském domově / Christmas in the orphanage	... 70
Milan Grundza, 16 let, SPŠ, Praha	... 71
Žaneta Ferencová, 14, Strakonice	... 72

SUNO

*Džalas mange suno
gejom pal o drom,
pal ajsa šukar drom,
esas kodoj šukar slunečnica.
Pro agor drom
man arakhla šukar parno kher
la phundrade blakaha
andre šukar muršoro.
Cirdel ke mande o vast...
Na sas šukar suno ?
Džava te rodel koda šukar kher.*

SEN

*Zdál se mi sen
šla jsem po cestě.
Po takové krásné cestě,
byla tam krásná slunečnice.
Na konci cesty
mne čekal krásný bílý dům
okno měl otevřené,
a v něm krásný chlapeček.
Natahuje ke mně ruku...
Nebyl to krásný sen?
Půjdu hledat ten krásný dům.*

The Dream

*I had a dream
I walked along a path.
Along such a beautiful path,
there was a beautiful sunflower.
At the end of the path
a beautiful white house awaited me.
It had an open window
and in it a beautiful boy.
He extends his hand to me...
Wasn't it a beautiful dream?
I will go an look for that beautiful house.*

Již po sedmé vychází sborník literárních a výtvarných prací. Jde o nejlepší práce zaslané do literární a výtvarné soutěže Romano suno, kterou Nová škola, o.p.s. organizuje v rámci celé České republiky.

Soutěž pro školní rok 2004/2005 byla vyhlášena v říjnu 2004.

Soutěžící mohli psát a kreslit na tato témata:

1. Vánoce
2. O mé babičce, dědečkovi
3. Okno, cesta, ruka, smích
(pokuste se napsat báseň, ve které by byla i tato čtyři slova)
4. Volné téma

1. Karačoňa
2. Pal miri baba, pal miro papus
3. Blaka, drom, vast, asaviben
4. Pisin, pal soste kames

Do soutěže přišlo 110 literárních a 280 výtvarných prací. Odborná porota vybrala nejlepší práce ve všech kategoriích a určila pořadí vítězů. Vybrala i dalších 29 literárních a 14 výtvarných prací, které jsou uveřejněné v tomto sborníčku.

Všechny autory zde uvedených prací jsme v červnu 2005 pozvali na slavnostní vyhlášení výsledků do Prahy a odměnili jsme je věcnými cenami.

Děkujeme všem, kteří se do soutěže zapojili. Dále děkujeme pedagogům a asistentům pedagogů, kteří děti motivují k psaní a kreslení, pomáhají jim při výběru témat a povzbuzují je v jejich snažení.

Soutěž Romano suno je jediná soutěž svého druhu v České republice. To, že jsme ji zorganizovali již po osmé, svědčí o její oblibě a prospěšnosti.

Blahopřejeme všem vítězům a těšíme se na další ročník soutěže Romano suno ve školním roce 2005/06.

Mgr. Iveta Pape

INTRODUCTION

Romano Suno is an annual literary “contest” in the Romany language with an accompanying illustration and drawing contest for children and young people up to 25 years-old in schools and other institutions through out the Czech Republic. Each year the contest draws over 200 participants. To date nearly 2000 children and young people have taken part in the program.

The program encourages Romany children to be creative in their own language as well as to promote multi-culturalism and awareness about Romany culture. The program also aims to generate interest in and appreciation of the Romany language in and out of the school environment and to support the creative process of writing.

Participants are encouraged to submit essays or poetry on given themes or a theme of their own choosing. They are not judged according to their mastery of the Romany language, but rather are encouraged to be creative, express themselves and explore their own culture. Although every participant is acknowledged, a panel of experts selects the best contributions, which are then compiled in a booklet published every year.

Age Categories:

- I. category: to 10 years old
- II. category: 11 - 13 years old
- III. category: 14 -17 years old
- IV. category: 18 - 25 years old

This year's topics:

- Christmas
- About my grandmother/grandfather
- Window, journey, hand, laughter (write a poem including these words)
- Open topic

Glossary of terms:

Certain Romany and Czech words and terms are used throughout the text of Romano Suno, which are not translatable to English:

Čardáš: (*Romany*) A traditional Romany dance.

Gadjo: (*Romany*) a non-Roma man and in our context, primarily “*Czech man*”.

Gadje: (*Romany*) the plural of gadjo.

Gadji: (*Romany*) a “*non-Roma woman*” and in our context, primarily “*Czech woman*”.

Halušky: (*Romany/Slovak*) a traditional Slovak food made from potatoes.

Holobyť: (*Czech*) Literally “*bare apartment*”. A housing unit or temporary housing unit for the indigent sometimes constructed from containers.

Marikľa: (*Romany*) a type of pancake made from flour and water.

Rom: (*Romany*) man, person.

Romni: (*Romany*) woman

Bibi: (*Romany*) Literally “*aunt*”, but in this text the term refers to any woman not directly related to the family but close to the children like a Romany assistant teacher or orphanage employee.

Zvš: (*Czech*) An abbreviation for special remedial school; a school meant for disabled children.

Romano Suno was translated from Czech to English by David C. Murphy.

Compiled and edited by Iveta Pape, David C. Murphy and Marek Šorm.

This booklet is published by Nová škola o.p.s. through the financial support of Dr. Ing. DrSc. Fedor Gál and the Ministry of Education of the Czech Republic.

Literární soutěž :

I. kategorie do 10 let

1. místo Ladislav Gábor, 10, ZvŠ Česká Lípa
2. místo Iveta Kotlářová, 10, ZvŠ Česká Lípa
3. místo Tereza Ferencová, 10, Spec.šk. Vítkov

II. kategorie od 11 do 13 let

1. místo Irena Gurecká, 11, ZvŠ Česká Lípa
2. místo Kristýna Kováčová, 13, Spec.šk. Vítkov
Michala Holubová, 13, ZvŠ-DD, Nymburk
3. místo Maruška Kotlářová, 11, ZvŠ Česká Lípa
Richard Sivák, 11, Spec.šk. Vítkov

III. kategorie od 14 do 17 let

1. místo Lucie Cínová, 15, ZvŠ Česká Lípa
2. místo Kateřina Kiporová, 14, ZvŠ-DD, Nymburk
Radka Mihoková, 16, ZvŠ Mělník
3. místo Jaroslav Bihary, 14, ZvŠ Plzeň
Lucie Bílá, 15, ZvŠ Mělník

IV. kategorie od 18 do 25 let

1. místo Hana Henešová, 18, DD Nymburk
2. místo Zdena Šranková, 20, DD Nymburk

Výtvarná soutěž :

I. kategorie do 10 let

1. místo Matěj Bílý, 9, Spec.šk. Strakonice
René Kandráč, 10, Spec.šk. Vsetín
2. místo Emil Irdza, 9, Spec.šk. Strakonice
Kristina Holubová, 8, CZŠ P.Pittra, Ostrava
3. místo Marcela Kiporová, 9, DD Nymburk
Pamela Gáborová, 8, ZŠ Havířov-Prostřední Suchá

II. kategorie od 11 do 13 let

1. místo Iveta Malíková, 13, Spec.šk. Brno
2. místo Marie Kotlářová, 11, Spec.šk. Česká Lípa
Marek Ferenc-Horváth, 12, Spec.šk. Strakonice
3. místo Josef Marek, 13, Spec.šk. Strakonice
Monika Horváthová, 13, Spec.šk. Brno

III. kategorie od 14 do 17 let

1. místo nebylo uděleno
2. místo Anděla Klímová, 15, Spec.šk. Jeseník
Erik Demeter, 14, Spec.šk. Strakonice
3. místo Dalibor Miko, 14, DD Nymburk
Nikolaj Tulej, 14, Spec.šk. Vsetín

Lucka Hučková, 10, ZŠ Krásná Lípa
Nikola Kováčová, 13, ZŠ Krásná Lípa
Luboš Samohýl, 16, Rumburk

Nikola Siváková, 10, Spec.šk. Strakonice
Petra Ferencová, 13, Spec.šk. Strakonice
Mírka Kunová, 14, Spec.šk. Strakonice
Žaneta Ferencová, 14, Spec.šk. Strakonice

Veronika Cibříková, 13, ZŠ Ústí n.Labem – Předlice
Josef Cibřík, 12, ZŠ Ústí n.Labem – Předlice
David Cigány, 11, ZŠ Ústí n.Labem – Předlice

Viera Siváková, 13, Spec.šk. Vítkov
Václav Malý, 12, Spec.šk. Vítkov
Kamil Ferenc, 13, Spec.šk. Vítkov
Roman Herák, 11, Spec.šk. Vítkov

Kristýna Grundzová, 13, Spec.šk. Praha 4
Milan Grundza, 16, Spec.šk. Praha 4

Petr Uhas, 12, ZvŠ Česká Lípa
Nikola Cinová, 13, ZvŠ Česká Lípa
Martina Kotlárová, 13, ZvŠ Česká Lípa
Lucka Tulejová, 11, ZvŠ Česká Lípa

Kateřina Ondičová, 11, ZvŠ Mělník
Žaneta Miková, 12, ZvŠ Mělník
Martina Karschová, 12, ZvŠ Mělník

Marie Kiporová, 12, DD Nymburk

Mirek Tišer-Denisa Kubíková, 15, Ostrava Přívoz

Milan Koky, 15, ZvŠ Plzeň

David Hanko, 16, Pardubice
Tibor Balog, 16, Pardubice
Jan Joška, 17, Pardubice

SEZNAM DĚTÍ, JEJICHŽ VÝTVARNÉ PRÁCE JSOU VE SBORNÍKU

Rozárka Balážová, 6, CZŠ P. Pittra, Ostrava
Marek Pecha, 12, CZŠ P. Pittra, Ostrava

Dita Kalová, 8, Spec.šk. Vítkov

Roman Kuna, Spec.šk. Strakonice
Jan Všívák, 12, Spec.šk. Strakonice
Josef Marek, 13, Spec. Šk. Strakonice
Jiří Malý, 15, Spec.šk. Strakonice

Veronika Seidlová, 13, Spec.šk. Brno
Daniels Avramopulos, 17, Spec.šk. Brno
Tomáš Wágner, 14, Spec.šk. Brno

Gabriela Holubová, 9, ZvŠ Ostrava Přívoz

Denisa Machová, 9, ZŠ Havířov-Prostřední Suchá

Ladislav Gábor, 10, ZvŠ Česká Lípa

Robin Kandrač, 13, Spec.šk. Vsetín

* * *

Pre blaka mange dikhav,
le romes me užarav,
o vasta man imar dukhan,
bo me phares me kerav.

O rom na džal a me rovav,
baro drom man užarel:
le čhavenca me les rodav,
kaj jov khere te avel.

Arakhľam les andre karčma,
le romenca jov pijel.
Amen nane khere chaben
a man jov ča trapinel

Džas amen savore khere
o rom, me, o čhave:
Soske tu ča more pijes,
na des love pro chaben.

Roma, Roma, Romale,
soske tumen ča les maren?
Maren jon pen le gadženca,
bo jon amen na kamen.

Na kamen jon Romen kalen,
že pro Čechy sa ča parne,
amen phenas oda jekh -
sem le gadžen lela beng.

* * *

Z okna se dívám,
na muže čekám,
bolí mě ruce,
od těžké práce.

Můj muž nejde a já pláču,
zas mě čeká dlouhá cesta,
půjdu já ho s dětmi hledat,
ať se pěkně vrátí domů.

Našli jsme ho v hospodě,
S chlapama tam popíjí
a to doma není co jíst,
proč mě takhle trápí?

Vracíme se spolu domů,
můj muž, já a děti,
proč ty pořád jenom piješ,
a co peníze na jídlo?

Lidi, lidi, Romové,
proč ho takhle ničíte?
Chodí se bít s gádžema,
protože nás nemaj rádi.

Nemaj rádi černý Romy,
že prý v Čechách chtěj jen bílý,
my si řeknem je to fuk,
ať ty gádže vezme čert.

* * *

I stare out the window
waiting for my man.
My hands ache
from hard work.

My man doesn't come and I cry.
Again that long trip awaits me.
I will go with the children to find him
so that he would finally come home.

We found him in the pub
drinking with the boys,
and at home we have nothing to eat
Why do you treat me this way?

We go home together;
my man, me and the children.
Why do you always just drink?
And what about our money for food?

People, people, Roma,
why do you destroy him this way?
He goes to fight with the gadje
because they don't like us.

They don't like the black gypsies.
In the Czech lands they only want whites.
We say who cares.
Let the gadje go to hell.

DAVID HANKO 16, PARDUBICE

Pal miro papus

Nekfeder andal amari familija hin o papus.

Miro papus ujija andre cikno gavoro pre Slovensko. Furt vareso kamelas te dokazinel. Varekana les sas baro pharipen, či les ela love pre kaja familija. Aľe furt les sas andro jilo, hoj pes jekhvar dochudela varekaj, kaj leske hela feder. Le papuskero dad kerlas buti pre pošta. Kerlas igen but buti, aľe leskeri buti sas pre nič, bo but pijelas. Ča furt pijelas aľe zarodelas peske, hoj bašavelas pre lavuta. Vaš leskero bašaviben, korkoro či la kapelaha či korkoro andre familia furt chudelas baro pativ. Jov sas lačo lavutaris. Me korkoro prindžardom, hoj kamelas andro jilo te bašavel romane gijora. Pal leskero bašaviben bi pes o manuš rozrovelas.

Le papuskero daj sas andro koncetračno taboris. O papus sas igen smutno, hoj leskeri daj hin andro oda hnusno taboris. Asi džanen, kana pes oda ačhija. He esas oda tel o mariben. Sar leskera da mukle, esas igen rado. Esas leske deš berš.

Pajis kerelas o papus andre jekh strojirensko společnost, cinda peske motorkica. Esas leske dešupandž, ale na danelas te phirel pre motorka - oda esas leskero suno. Ale o dad leske čhida andro paňi, bo phenda, hoj hiňi hjaba te cinel kajsi veca.

O papus phenda, hoj dala andro svetos, bo kamňa vareso te dokazinel. Kamelas te el varekaj avrether, na pre Slovensko, kamelas te el andro aver foros, the te šaj, ta mek andro aver štatos. Geja andro Čechi, kaj les ňiko na džanelas. Kamelas te džal Pardubicate. Phirkerelas pes andro foros u arakja peske buti. Ov la butatar na daral. Pajis peske arakja peskera romňa, u pajis la ija. Sas les štar čave. Igen la kamelas. Kerelas ajsi but buti, hoj les dukhalas o vasta. Oda sa ča vaš kada, hoj len te el, so kamle.

Čirla mek kerelas paš jekh firma, so stavinelas droma. Andre buti esas oblíbeno, bo esas les lačo jilo u kerelas pherasa. Esas les kamarata u on les kamelas paš peste, ta leske phende, hoj šaj džal lenca te kerel buti andro zahraniči, andre Lybie, paš o Egyptos, te stavinel droma. Čirla, za komunistu, oda na esas ča avka. O papus pajis avja but lovenca, sa diňa peskere chavenge.

Me kamňom te irinel, sar les igen but kamav. Oda, so phenav, hin vaš mange igen. Me les lav bare muršeske, savo igen but dokazinda. Jov mange pomožinel. Me som igen rado vaš kada, so kerda vaš miro dad, bo kada, sar likerda le dades, hin igen baro the vaš miro dživipen. Ov igen but chraňinelas peskera famelija, sar džanelas, ale esas igen citlivo. Amen pes igen rado dikhas, džanav, hoj man kamel, u ov džanel, hoj me les tiž kamav. Kamav te el sar ov. Kamav te džal dureder andro oda, so kerda ov andro peskero dživipen. Le papus hin bari paťiv the andre amari caji familija.

O dědovi

Z naší rodiny je nejlepší děda.

Můj děda se narodil v malé vesničce na Slovensku. Vždycky chtěl v životě něco dokázat. Dřív měl starost, jestli vydělá dost peněz pro rodinu. Ale pořád cítil, že se jednou dostane někam, kde se bude lépe žít.

Dědův táta pracoval na poště. Vydělal si tam dost peněz, ale nebylo to k ničemu, protože hodně pil. Pořád pil, ale vydělal si, protože také chodil hrát - hrál na housle. Hrál moc dobře a vždycky sklídl velký potlesk, ať už hrál sám nebo s kapelou, anebo jenom tak, pro rodinu. Sám jsem to slyšel, jak hrál romské písničky, hrál je od srdce, až vás jeho písně rozplakaly.

Dědečkova maminka byla v koncentráku. Děda se trápil, že je jeho máma v tom hnusném koncentráku. Asi sami víte, kdy to bylo. Za války. Když ji pustili, měl děda obrovskou radost. Bylo mu tehdy deset.

Později dělal děda u jedné strojírenské společnosti a koupil si motorku. Bylo mu patnáct a neuměl jezdit, ale mít motorku byl jeho sen. Ale jeho táta mu ji hodil do vody, protože je zbytečnost kupovat si takové věci. Děda řekl, že odejde, protože chce něco dokázat, nechťel zůstat na Slovensku, chtěl jít do jiného města a pokud možno, i za hranice. Odešel do Čech, kde ho nikdo neznal. Dorazil do Pardubic a našel si tam práci. Děda se žádné práce nebojí. Potom si našel i holku a vzal si ji za manželku. Měli

spolu čtyři děti. Měl ji moc rád. Pracoval tak tvrdě, že až necítil ruce. To proto, že chtěl, aby měli všechno, co si přáli.

Dřív také pracoval u jedné firmy, která stavěla silnice. Byl v práci oblíbený, protože má dobré srdce a pořád žertuje. Měl v práci kamarády a ti chtěli, aby s nimi zůstal, a tak mu nabídl práci v zahraničí, v Lybii, kousek od Egypta, kde stavěli silnici. Dřív, za komunistů to byla výjimečnost. Děda potom přivezl spoustu peněz a rozdělil je mezi své děti.

Chtěl jsem napsat, jak moc ho mám rád. Zdůrazňuji to, protože to je pro mě moc důležité. Pro mě je můj děda velký člověk, který toho v životě hodně dokázal. Je pro mě velkou oporou. Moc si vážím toho, co udělal pro mého tátu, protože jeho výchova se odrazila i na mě. Vždycky chránil svoji rodinu, jak jen mohl, ale je také velmi citlivý. Máme spolu moc vřelý vztah, vím, že mě má rád a že ví, že já mám rád jeho. To, co dokázal, na mě zanechalo stopy. Chci být jako on. Chci pokračovat v tom, čeho ve svém životě dosáhl. Děda má ve mně i v celé naší rodině své důležité místo.

About My Grandfather

In our family grandpa is the best.

My grandfather was born in a small village in Slovakia. He always wanted to achieve something in life. Earlier he was worried about whether or not he earned enough money for the family. But he always felt that he would eventually get somewhere where life is better.

Grandpa's father worked in the post office. He made a decent amount of money there, but it was all for nothing because he drank a lot. He drank all the time, but he also made money because he would also play, he played the violin. He played very well and he always got big applause whether he played alone or with a group or just for the family. I heard him myself play Romany songs. He played them from the heart until his songs would make you cry.

Grandpa's mom was in a concentration camp. Grandpa grieved about the fact that his mother was in that horrible camp. I guess you know yourself when it was; during the war. When they let her go her grandpa was very happy. He was ten at the time.

Later grandpa worked for one engineering company and he bought himself a motorcycle. He was fifteen and he didn't know how to ride it, but it was his dream to have a motorcycle. But his father threw it in the water because it is a waste to buy such things. Grandpa said that he left because he wanted to achieve something, he didn't want to stay in Slovakia. He wanted to go to a different town and if possible, to go abroad. He left to the Czech lands where no one knew him. He went to Pardubice and found work there. Grandpa isn't afraid of any work. Then he even found a girl and took her for his wife. They had four children together. He loved her very much. He worked so hard that he couldn't feel his hands because he wanted them to have everything that they wanted.

Before that he also worked for one firm that built highways. He was the most popular at work because he has a good heart and is always joking. He had friends at work and

they wanted him to stay so they offered him work abroad in Libya close to Egypt where they were building highways. Before, during communism, this was a rarity. Grandpa then brought lots of money back and divided it up among his children.

I wanted to write about how much I love him. I emphasize this because it is important to me. To me my grandfather is a great man who achieved a lot in life. He is a great support for me. I really respect what he did for my dad because his up-bringing even rubbed off on me. He always protected his family as best he could, but he is also very sensitive. We have a very warm relationship. I know that he loves me and he knows that I love him. Everything that he achieved left its mark on me. I want to be like him. I want to continue in what he accomplished in his life. My grandfather has an important place within me and our whole family.

RADKA MIKOVÁ, 16, ZVŠ MĚLNÍK

Bida andre amari fajta

Bida andre amari fajta. Peršo pisinav vareso pal peste. Hin mange dešušov (16) berš. Bešav andro čoro kher 2 plus 1, so nane ani pachňardo. Bešav la daha, le ternedere phraleha u la pheňaha.

O dad hino andre bertena, ta aňi pal leste na mušinav te pisinel. Me som romaňi čhaj sar aver džeňa, choľamen som, te man nane časos aňi korkori pre mande, bo mušinav man te starinel pal peskeri fajta, bo e daj varekaj hiňi. Hin man andro gav kamaratki čechikane, jon hine barvale a so kamen, ta lenge cinen. Me man našti lenca thovav. Imar radšaľuvav, kaj ela ňilaj, phirava pro čerešňa.

Khere mušinav te pratinel, te tavel, te hin zrovna so. Oka kurko amen chahas ča gruli. Calo kurko chahas haluški arminaha, marikli pre bov. Me imar na džanav, kana chalom kachňi. Amenge hin lačhes, sar e daj chudel o love. Akor trin džives mištes chas. A palis amen chas o gruli, sar imar pisindžom. Imar našti pre kada dživipen, našti dichinav, sar miri daj peske mangavel o love avrendar a sar e daj del o love pale, nič amenge na ačhol.

Amen mušinas te del o televizoris andre zastavarna. Varekana džav pal o gadže te požičinel o love. Sar man o gadže dikhen, sar me som urdži, džan pre sera. Pre mande na kamen te dikhel. Me ladžav, varekana duminav te denašel andro veš. Kodoj pro svetos vikinav. Soske kada svetos kajso kruto, na lačho perdal o Roma. A me peske phenav, kada dživipen nane lačho. Me kada dživipen likerava. Sar me avava bari čhaj, me peske kerava šukareder dživipen sar miri daj andre bida, ča pro gruli. Me kamav te dživel sar o gadže.

Bída v naší rodině

V naší rodině je velká bída. Nejdříve napíšu něco o sobě. Je mi šestnáct let. Bydlím v chudém bytě dva plus jedna s mámou, mladším bratrem a se sestrou.

Táta je ve vězení, tak o něm ani nemusím psát. Já jsem obyčejná romská holka, a mám vztek, že nemám ani trochu času na sebe, protože se musím starat o rodinu, když je máma pryč. Ve vesnici mám spoustu českých kamarádek, které jsou bohaté, a co chtějí, to si koupí. Nemůžu se s nimi porovnávat. Už se těším až bude léto a budu chodit na třešně.

Doma musím uklízet a vařit – pokud je zrovna co. Minulý týden jsme jedli jen brambory. Celý týden jsme jedli halušky se zelím a marikla pečené na plotýnce. Už ani nevím, kdy jsem měla naposledy slepici. Máme se dobře, jen když máma dostane peníze. To si pak tři dny jíme. A pak už jíme akorát brambory, jak jsem již napsala. Já už tenhle život nemůžu vydržet, nemůžu vydýchat, jak máma žebrá peníze u cizích, a když pak dluhy vrátí, nic nám nezbude.

Museli jsme dát do zástavy i televizi. Občas chodím prosit ke gádžům, aby nám půjčili peníze. Když mě zahlédnout, jak jsem oblečená, hned uhýbají stranou. Nechtějí mě ani vidět. Stydím se za to, někdy se mi chce utéct do lesa a tam se vyvztekat. Proč je ten svět tak krutý, nelítostný k Romům? A já si říkám, tohle není dobrý život. Ale vydržím to. A až budu velká, udělám si svůj život hezčí, než má moje máma, v bídě, o bramborách. Chci žít jako ti gádžové.

Misery In Our Family

There is real misery in our family. First I will write you something about myself. I am sixteen years old. I live in a destitute flat, a two plus one with my mom, younger brother and sister.

Dad is in jail, so I don't even need to write about him. I am a regular Romany girl and I am angry that I have no time at all for myself because I have to take care of my family when my mom is gone. I have a lot of Czech friends in the village that are rich and whatever they want they buy. I can't even compare myself to them. I am looking forward to summer when we will go to pick cherries.

I have to clean and cook at home – if there is anything. Last week we ate only potatoes. All week we just ate halušky with sauerkraut and marikla on the griddle. I don't even know when the last time that I had chicken was. We are only doing OK when mom gets money. Then we eat for three days. Then we only eat potatoes as I already wrote. I can't take this life anymore, I can't stand the way that mom begs for money from others and then when she pays the debts back there is nothing left for us.

We had to put our television in a pawn shop. Sometimes I go to ask the gadje to lend us money. When they catch sight of how I'm dressed they immediately avoid me. They don't even want to see me. I am ashamed of this and sometimes I want to run away to

the woods and scream. Why is this world so cruel and merciless on Roma? And I say that this is not a good life. But I will hold on. And when I am grown up I will make my life nicer than my mom has, in poverty, about potatoes. I want to live like those gadje.

PATRIK BLEDÝ, 14, STRAKONICE

* * *

Vičínav man Patrik Bledý, hin mange dešuštar (14) berš. Phirav andre specialno škola. Phirav pro kružkos te sikhľol pre gitara. Hin man trin phrala a jekh pheň. Le dadeske hin sarandatheduj berš a la dake triandathetrin (33) berš. Bešas andre bytovka 2 plus jedna. Chudľom man nalače čavendar, jon man sikhade te fetinel. Aľe miro dad a daj man ile andro vast a pomožinen mange te preačhol. Hin mange phares, hoj keravas so keravas a kamav te preačhol. Zatim mange džal. Rakhľom peske jekh čaj, nane romaňi aľe gadžikaňi. Hin lake dešušov (16) berš a sikhľol pes pro kadeňnice. A me man kamav tiž te sikhľol pro truhlaňis. Kamľomas bi mange te kerel papira pre motorka. Miro dad kerel pro technicke služby a e daj na kerel ňikhaj. Phirel pro pracakos pes te hlašinel.

Sikhavav paťiv mire dadeske the la dake, hoj na pijen a na phiren te bavinel automati, sar ade varesave Roma adarig. Sar chuden love, ta džan te bavinel automaty a propijen o podpory, sar te thoven love pro chaben, abo pro čhave hundry te cinel. Bij'oda mange važínav le dades a la da. Fajta man hin bari, tiš len savoren rado dikhav.

Miro nekpħureder phral, leske hin dešefta (17) berš a džal pes tiž te sikhľol. Kamel te džal pro kucharis a mek na džanel, či les lena. Te bi les lenas, has bi lačhes. Jov kamel peske tiž te kerel o papira pro motoris, sar leske hela dešochoťo berš. Zatim pes ľikerel, na kerel ňisave diliňipena. Miro terneder phral pes vičinel Petr, leske hin dešuduj (12) berš a phirel andro zakladno škola. Prozatim pes ľikerel, ča leske na džal e angľičtina. Džanel šukares te giľavel. Mri daj bi leske kamelas te počinel hudebno škola, aľe oda mol but love. Palik man hin mek jekh phral, vičinel pes Josef. Ela leske pre aver čhon dešujekh (11) berš a tiž phirel andre zvlašťno. Les bavinel brejkos te kheel, he šunel pro kazety. Posledno man hin pheň, joj pes vičinel Věnceslava, aľe phenel pes Slavka. Amen lake phenas Kačeno. Jov phirel andre druho třida, hin lake efta (7) berš. Tiž phirel andre zakladno, prozatim lake ode džal, sikhľol pes mištes. Khere furt počitinel, e daj lake mušinel te del o priklady. Tiž kheel pro romane giľa.

Mek man hin e baba, varekana ke late phiras, imar lake hela penda (50) berš. Tiž hiňi but nasvali. Hin la astma a cukrovka. Až peske mušinel te pichinel o inzulinos. Hiňi čorori, rado la dikhav. Oda hiňi la dakeri daj. Le dadeske imar e daj aňi o dad na dživen. E daj leske muľas, sar lake has sarandathetrin (43) berš a le dadeske eftardešťetrin (73) berš. Imar oda hela jekh berš, so muľas. Samas leske savore pro pohrebos Piskoste. O Roma džanen te kerel bijava the o pohrebi. Keren feder sar o gadže. Hine vešeleder, džanen pes te pobavinel. Varekana mange džav le phraleha pro diskoteki.

Mek pozabisterdžom, hoj mire dades hin koňičkos. Kidel a cinel romane gilora pro kazety. Hin les všelijaka gila romane, može les hin he ezeros kazety.

Přejinav, te likerem pen savore Roma, u te hel lenge mištes pre kada svetos nalačo, mi dikhen, sar andro aver thema (stati) hin bida a aňi kale Roma aňi o gadže peske ňisostar ňič na važinen.

Pomalu mušinava te končinel, bo man dukhal o vast.

* * *

Jmenuju se Patrik Bledý a je mi čtrnáct let. Chodím do speciální školy. Chodím do kroužku, kde se učíme hrát na kytaru. Mám tři bratry a jednu sestru. Tátovi je čtyřicet dva roků a mámě třicet tři. Bydlím v bytovce, ve dva plus jedna. Chytil jsem se špatné party, a naučil se s nimi fetovat. Ale moji rodiče mě v tom nenechali a pomáhají mi s tím přestat. Je mi moc líto, co jsem udělal, a snažím se přestat. Zatím mi to jde. Našel jsem si holku, není to Romka, ale gádžovka. Je jí šestnáct a učí se na kadeřnici. Já chci také do učení, na truhláře. Chtěl bych si také udělat papíry na motorku. Můj táta pracuje u technických služeb a máma nemá práci, chodí se hlásit na pracák.

Moc si svých rodičů vážím, že nepijí a nehrají na automatech, jako jiní Romové tady od nás. Jak dostanou peníze, jdou hrát anebo dávky propijí, než aby dětem koupili jídlo nebo oblečení. Proto si svých rodičů moc vážím. Mám také velkou rodinu a mám je všechny moc rád.

Můj nejstarší bratr, kterému je sedmnáct let, jde také do učení. Chce jít na kuchaře, ale ještě neví, jestli ho vezmou. Bylo by skvělé, kdyby ho vzali. Taky si chce udělat papíry na auto, až mu bude osmnáct. Zatím se drží a nedělá žádné blbosti. Můj mladší bratr se jmenuje Petr, je mu dvanáct a chodí na normální základní školu. Zatím se drží, jen angličtina mu nejde. Umí krásně zpívat. Máma by mu chtěla zaplatit hudební školu, ale je to moc drahé. Pak mám ještě jednoho bratra, ten se jmenuje Josef. Příští měsíc mu bude jedenáct a také chodí do zvláštní školy. Baví ho brake-dance a rád poslouchá kazety. A poslední je moje sestra, která se jmenuje Věnceslava, jinak Slávka. A my jí říkáme Kačeno. Chodí do druhé třídy, je jí sedm. Taky chodí na normální základní školu, zatím jí to jde, učí se dobře. Pořád doma počítá a máma jí píše příklady. A taky tančí na romskou hudbu.

A pak mám ještě babičku, občas za ní chodíme, už jí bude padesát let. Je hodně nemocná, má astma a cukrovku. Až si musí píchat inzulín, chudinka. Mám ji moc rád. Je to mámina máma. Z tátových rodičů už ani jeden nežije. Maminka mu zemřela, když jí bylo čtyřicet tři let, a tatínek ve třiasedmdesáti. Už to bude rok, co umřel. Byli jsme mu všichni na pohřbu v Písku. Romové vědí, jak vystrojit správný pohřeb nebo svatbu.

Umí to lépe než gádžové. Jsou veselejší, umí se pobavit. Já občas chodím s bratrem na diskotéky.

Ještě jsem zapomněl, že můj táta má velkého koníčka. Sbírá kazety s romskými písničkami. Má doma různé písně, možná že má i 1000 kazet.

Přeju si, aby se všichni Romové drželi, a jestli jim není na tomhle světě zrovna dobře, ať se podívají na ostatní státy, jaká tam je bída. A někteří lidé, Romové i gádžové, si ničeho neváží.

Už musím končit, protože mě bolí ruka.

* * *

My name is Patrik Bledý and I am fourteen years old. I go to a special school. I go to a club where we learn to play the guitar. I have three brothers and one sister. Dad is forty-two years old and mom is thirty-three. We live in a small apartment, in a two plus one. I got in with a bad crowd and I learned to take drugs with them. But my parents didn't just leave me like that and they are helping me to quit. I am very sorry for what I did and I am trying to quit. So far I'm doing it. I found a girl; she is not a Romany but a gadji. She is sixteen and she is learning to be a hairstylist. I also want to study, to be a joiner. I would also like to get my motorcycle license. My dad works for technical services and my mom doesn't have a job. She goes to report at the work office.

I really respect my parents that they don't drink and don't play the slots like other Roma here. When they get money they go to play or they drink their welfare payments rather buying their children food and clothing. That is why I really respect my parents. I have a kind of big family and I love them all very much.

My older brother, who is seventeen years old, is also studying. He wants to learn to be a cook, but he still doesn't know if they will take him. It would be great if they took him. He also wants to do his drivers license when he is eighteen. So far he is hanging in there and doesn't do anything stupid. My younger brother is Petr, he is twelve years old and he goes to a normal elementary school. So far he is hanging in there, only English is a problem for him. He sings beautifully. Mom would like to pay for music school for him, but it is too expensive. Then I have one more brother, his name is Josef. Next month he will be eleven years old and he also goes to remedial school. He likes to break-dance and he likes to listen to cassettes. And last is my sister, who's named Věnceslava, or otherwise, Slávka. And we call her Kačeno. She is in the second grade, she is seven. She also goes to normal elementary school and so far she's doing well, she has good grades. At home she is always adding and mom writes problems for her. She also dances to Romany music.

I also have a grandmother. Sometimes we go see her. She will be fifty years old. She is very ill, she has asthma and diabetes. She has to inject insulin the poor thing. I love her very much. She is my mom's mom. Neither of my dad's parents is still alive. His mom died when she was forty-three years old and his father at seventy-three. Soon it will

be a year since he died. We were all at his funeral in Písek. Roma really know how to organize a funeral or a wedding. They know better than gadje. They are happier; they know how to have fun. I sometimes go with my brother to the disco.

I forgot to mention that my father has a big hobby. He collects cassettes of Romany songs. He has various songs at home, maybe more than 1000 cassettes.

I would like that all Roma would hang in there and if they are not doing well in the world they should look at other countries and how there is poverty there. And some people, Roma and gadje, don't appreciate anything.

I have to stop because my hand hurts.

LUCKA HUČKOVÁ, 10, KRÁSNÁ LÍPA

* * *

Pisinava tumenge, so ñikaske na phendžom. Igen pes mange pačinel jekh čhavo, vičinel pes Pavel. Hino igen šukar a me les igen kamav. Jekhvar man čumidña pre čham a chudña man vastestar. Mindre kamaratky les kamen tiš, aľe jov len na kamel. Rušen pre mande, hoj len na kamel a kamel man. A sar avava bari, kamav te avel učitelka. No, možno že avava a miro rom kaj te avel učitelis.

* * *

Napíšu Vám něco, co jsem ještě nikdy nikomu neřekla. Moc se mi líbí jeden kluk, jmenuje se Pavel. Je moc pěkný a já ho mám moc ráda. Jednou mi dal pusu na tvář a vzal mě za ruku. Moje kamarádky ho taky milují, ale on je ne. Holky se na mě zlobí, že je nemá rád a mě jo. A až budu velká, chci být učitelka. Možná, že učitelka opravdu budu, a můj muž bude učitel.

* * *

I will write you something that I haven't told anyone. I really like one boy, his name is Pavel. He is very handsome and I really like him. Once he gave me a kiss on the cheek and took me by the hand. My friends also love him, but he doesn't love them. The girls are mad at me because he doesn't like them, but me yes. And when I am grown up I want to be a teacher. Maybe I really will be a teacher, and my husband will be a teacher.

Mindri famel'ija

Sam štar čhave a e daj o dad. Mindro dad na kerel buči, aňi e daj. Te džan pal e buči, ñikhaj len na kamen, bo hine Roma. Kamavas bi, kaj te buči traden, ehas bi amen buter love. A sar avava bari, džava te kerel, tak lenge pomožinava. Soske o gadže dživen feder a o Roma cerpinen bidate? Kamav imar po svetos lačhes.

Moje rodina

Jsme čtyři děti a máma s tátou. Ani táta ani máma nemají práci. A když práci hledají, nikdo je nechce, protože jsou Romové. Chtěla bych, aby si práci našli, měli bychom víc peněz. A až budu velká, tak půjdu taky pracovat a budu jim pomáhat. Proč si gádzové žijou dobře a Romové v bídě? Chtěla bych, aby už bylo na světě dobře.

My Family

We are four children and mom and dad. Neither dad nor mom has a job. And when they look for work no one wants them because they are Roma. I wish that they would find work; we would have more money. And when I am grown up I will also go to work and I will help them. Why do gadje live well and Roma in poverty? I wish that finally things would be good in the world.

Phuri daj

Sar avri sas šil, perlas o jiv, geľam le kamaratenca te bruslinel pro ledos. Amen šukar bavinahas. Sar doavľom agor ledoske, dikhlom odoj phura gadža, sar pašľol pre phuv the učarel pes čhingerďonaha dekaaha. Koja deka mek sas meľali. Iľam mindri bunda a la zakerďom, kaj la te avel čino tato. Joj mandar phučľa, či man nane mandro. Man na sas, tak lake phendom, kaj man hin khere mandro. Joj mandar phučľa, či šaj džal ke amende khere, kaj pes čino avri te sovel. Me phendžom, že ha.

Joj avľa ke amende, kerďam lake kerado tejos the chaben a joj takoj geľa te sovel. Sar e gadži ušľila, phendža mange, kaj te prajinav vareso. Me phendom, hoj kamav, kaj o űipi (gadě the Roma) te na bešen avri u kaj len hin so te chal. Palis mange phenda, kaj lake te kerav kava. Sar la anavas, e gaďi imar na sas andro kher. Me geľom pal late u joj sas imar muľi.

Joj peske přejinlas, kaj lake te cinav baro vencos lolenca kvitkenca. Me lake les cindom. Me koja gadža lavas sar miri prababička.

Babička

Když byla venku zima, šli jsme s kamarády bruslit na led. Bavili jsme se. Dojela jsem na konec ledu a uviděla tam starou paní, gádžovku, jak leží na zemi a choulí se do roztrhané deky. Ta deka byla navíc hrozně špinavá. Sundala jsem si bundu a přikryla ji, aby se trochu zahřála. Zeptala se mě, jestli nemám kousek chleba. Nic jsem s sebou neměla, ale řekla jsem jí, že doma máme. A ona se mě zeptala, jestli by se u nás nemohla trochu vyspat. Řekla jsem jí, že ano. Dovedla jsem ji k nám, udělali jsme jí horký čaj a ohřáli jídlo a ona si šla hned lehnout.

Když se probudila, řekla mi, abych si něco přála. Řekla jsem jí, že si přeji, aby nikdo, ani gádžové, ani Romové, nebyli bez střechy nad hlavou, a aby měli všichni vždycky co jíst. Potom mě poprosila, abych jí udělala kafe. Nesla jsem jí ho, ale ta paní už v pokoji nebyla. Hledala jsem ji venku a našla jsem ji mrtvou.

Ještě si přála, abych jí koupila velký věnec se spoustou kytek. Koupila jsem jí ho. Měla jsem tu paní ráda jako svoji prababičku.

Grandma

When it was cold outside we went with friends to skate on the ice. We were having fun. I went to the end of the ice and I saw an old woman there, a gadj, lying on the ground and huddling in a torn blanket. The blanket was also extremely dirty. I took off my coat and covered her so that she could warm up a little. She asked me if I had a piece of bread. I didn't have anything with me, but I told her that we have something at home. And she asked me if should could sleep a little at our house. I told her that she could. I took to her to our house, we made her some hot tea and warmed up some food and she immediately went to sleep.

When she woke up she told me to make a wish. I told her that I wish that no one, not gadge, not Roma, would not have a roof over their heads and that everyone would have something to eat. Then she asked me to make her coffee. I brought it to her, but she was no longer in the room. I looked for her outside and I found her dead.

She also asked me to buy her a big wreath and lots of flowers. I bought it for her. I loved that woman like my own great grandmother.

NIKOLA SIVÁKOVÁ, 10, STRAKONICE

Pal e babička

Miri babička imar muja. Sar dluhones aňi mange na pametiňav. Ale miri babička helas herečka. Miri baba sas šikovno, sas la šukar bare jakha, šukar muj a mek mange pametiňav, sar mange furt kerelas čokolada. Miri baba sas hodno. Aľe mange e baba imar mujas, he o papus muja. Aľe hin man mek papus a baba pal o tatis. Som rado, hoj mange aspoň ačhile jon dujdzene.

O babičce

Moje babička už umřela. Už si ani nepamatuju, jak je to dlouho. Ale moje babička byla herečka. Byla moc pěkná, měla krásné velké oči, krásný obličej a ještě si pamatuji, jak mi vždycky vařila čokoládu. Byla moc hodná. Ale už mi umřela a děda taky. Ale mám ještě dědu a babičku z tátovy strany. Jsem ráda, že mám alespoň tyhle dva prarodiče.

About Grandmother

My grandmother already died. I don't even remember how long ago it was. But my grandmother was an actress. She was very beautiful, she had beautiful, big eyes, a beautiful face and I still remember how she always made me hot chocolate. She was very kind. But she died and grandpa, too. But I still have my grandfather and grandmother from my dad's side. I am happy that at least I have these great grandparents.

IVETKA KOTLÁROVÁ, 10 LET, ZVŠ ČESKÁ LÍPA

Karačoňa

Amari Karačoňa sas igen šukar. Sas amen but chabena he darki. Ajse čorore, ale has amen darki. Amaro dad amenca na sas, bo mukja la da. Ale hin man daj igen lači, so pes pal amende starinel. Igen rado la dikhav, hoj pes pal amende starinel. La dake hin pharo pal o dad, bo pre savoro hiňi korkori. Sam šov čhave. Ale imar amenge akana mištes. Sam la daha rado.

Andre škola phirav rado. Lače učiteľa hin amen, igen lače. Hin amen andre škola romano kružkos. La bibaha phiras te khelel. Pre Karačoňa peske khelahas la daha he amara famelijaha. Amari Karačoňa has igen šukar. Prajinav mange, kaj o dad la daha pale te dživel, hoj aver berš te avas cali famelija.

Vánoce

Vánoce jsme měli moc hezké. Bylo spoustu jídla a dostali jsme hodně dárků. Sice chudouneké, ale dárky. Táta s námi nebyl, protože naši mámu opustil. Ale naše máma, která se o nás stará, je moc hodná. Mám ji moc ráda, jsem ráda, že se o nás stará. Mámě se po tátovi stýská, protože je na všechno sama. Je nás šest dětí. Ale už nám je dobře. Jsem s mámou moc ráda.

Moc ráda chodím do školy. Máme moc dobré učitele. A také tam máme romský kroužek. S tetou tam chodíme tančovat. O vánocích jsme tancovali s mámou a s rodinou. Byly to moc pěkné Vánoce. Moc si přeji, aby táta zase byl s mámou, abychom se příští rok sešli celá rodina.

Christmas

We had a very nice Christmas. There was a lot of food and we got a lot of presents, small ones, its true, but presents. Dad wasn't with us because he left our mom. But our mom who takes care of us is very kind. I love her very much; I am glad that she is taking care of us. Mom misses dad because she has to do everything herself. There are six of us children. But now we are fine. We are very happy with mom.

I really like to go to school. We have very good teachers. We also have a Romany club there. We go to dance there with a bibi. At Christmas we were dancing with mom and our family. It was a very nice Christmas. I really wish that dad would be back with mom; that the whole family would get together next year.

LÁDA GÁBOR, 10 LET, ZVŠ ČESKÁ LÍPA

Miri daj

Miri dajori hiňi igen nasvali. Hin la džungalo nasvalipen – cukrovka. Na džanav, so te kerel. Igen mange pal e daj pharo, darav, hoj mange e daj te na merel. Na džanav so bi keravas bije dajori. Hin man pheňa, ale e daj hiňi e daj. O pheňa pen daran tiž pal e daj. Sar chuden o love – podpora, furt den la da lovore. Savore čhave mangas le somnakune Devles, kaj amari daj but te dživel. Kamav, hoj te dikhel, sar avava baro murš. Kamav te sikhľol romano kucharis, bo o gadže na džanen te tavel, ča knedlo-vepřo. Ale amen o Roma rado chas goja, pašvare, lačo bučkos a mek lače haluški.

Pharo mange, hoj o gadže peske dživen mištes a o Roma kavka čores.

Andre amari škola amenge hin lačhes. Kerel ade jekh bibi - asistentka. Sako džives khelas, giľavas peske, varekana he tavas andre škola. E bibi tiž rado chal mas, hem nane gadži, ale romňi sar amen. Igen amen e bibi rado dikhel, vaš oda amenge andre škola kavka mištes.

Prajinav mange, mira dajorake, sastipen.

Moje maminka

Moje maminka je vážně nemocná. Má ošklivou nemoc – cukrovku. Nevím, co dělat. Je mi kvůli mámě strašně smutno, bojím se, aby nám neumřela. Nevím, co bych bez mámy dělal. Mám sice sestry, ale máma je máma. Sestry se o mámu také bojí. Jak dostanou peníze – jsou na dávkách – hned je přinesou mámě. My, všechny děti, prosíme Pánaboha, aby naše máma dlouho žila. Chtěl bych, aby mě viděla, až budu velký. Chci být romský kuchař, protože gádžové neumějí vařit, jenom vepřo-knedlo. Ale my, Romové, máme rádi goja, žebírka, buček, a také dobré halušky.

Je mi líto, že Romové žijí tak chudě a gádžové tak dobře.

Ale v naší škole se máme dobře. Pracuje tady jedna teta – asistentka. Každý den tancujeme, zpíváme, a někdy i dokonce ve škole vaříme. Ta teta jí také ráda maso, však je také Romka jako my a ne gádžovka. Ta teta nás má moc ráda, a proto je nám ve škole tak dobře.

Přeji si pro svoji mámu hodně zdraví.

My Mom

My mom is very sick. She has a terrible disease; diabetes. I don't know what to do. I am very sad because of my mom. I am afraid that she will die. I don't know what I would do without mom. I have sisters, but mom is mom. My sisters are also afraid about mom. How will they get money – they are on welfare – they bring the mom to my mom. We, all of us children, ask God that our mom would live long. I would like her to see me when I will be grown up. I want to be a Romany chef because gadje don't know how to cook; just pork and dumplings. But we, Roma, we like Goya, ribs, bacon and good halušky.

I'm sorry that Roma live so poorly and gadje so well.

But we are doing well in our school. One bibi works here, an assistant teacher. We dance and sing every day and sometime we even cook at school we cook. That bibi also likes to eat meat; however, she is also a Romany like we are and not a gadji. That bibi really likes us and that is why we are doing so well in school.

I wish my mom good health.

ROMAN HERÁK, 11, VÍTKOV

Miri Karačoňa

Vičínav man Roman, hin mange bišuduj berš. But kamav, kaj te avel pro čačipen miro suno, hoj te avav imar khere. Imar trin berš dživav andro domovos. Pre Karačoňa gelom khere, sar dikhlom le dades, me pre leste rovavas. Tel o stromikos arakhlom šukar darky. Chudňom motoris pro dalkove ovladani, the trin pary štremfli, tači bunda pro jevend. Le darkendar somas bachtalo. Nejfeder sas, kaj man šaj bavinav mire pheňenca the phralenca. Hin man trin phrala the jekh cikňi pheň. Phrala pen vičinen Kamil, David, Dominik, e pheň pes vičinel Cecilka. Me som lendar nejpureder. Me the mire phrala sam andro domovos, sako džives amen dikhas Davidoha andre škola. Le Dominik the Kamil dikhas amen ča darekana pro prazdniny. La Cecilka hin ča čino čhon, šaj avel khere. Akana samas savore paš pende pre Karačoňa. Nejbuter man bavinavas le Dominikuha. Leske hin pandž berš, kamelaš pes te bavinel le motoriha. Sar skončindža e Karačoňa, gelam pale andre domovos. Pal o drom rovavas. Hin man jekh suno: kamav te džal khere.

Moje Vánoce

Jmenuji se Roman a je mi dvanáct let. Strašně moc chci, aby se mi splnilo jedno mé přání, být zase doma. Už tři roky bydlím v domově. Na Vánoce jsem jel domů a jak jsem uviděl tátu, strašně jsem se rozbrečel. Pod stromečkem jsem našel krásné dárky. Dostal jsem autíčko na dálkové ovládání, tři páry ponožek a teplou bundu na zimu. Z dárků jsem měl radost, ale nejlepší bylo, že jsem si mohl hrát se svými sourozenci. Mám tři bratry a jednu malou sestřičku. Bráškové se jmenují Kamil, David, Dominik a sestřička se jmenuje Cecilka. Já jsem z nich nejstarší. Já a bratři jsme v domově, s Davidem se vidíme každý den ve škole. Dominika a Kamila vidíme jen jednou za čas o prázdninách. Cecilka má jen několik měsíců, a tak může být doma. Teď o Vánocích jsme byli všichni pohromadě. Nejvíce jsem si hrál s Dominikem. Je mu pět let, chtěl si hrát s autem. Jak skončily Vánoce, jeli jsme zpátky do domova. Po cestě jsem brečel. Mám jedno přání: chci domů.

My Christmas

My name is Roman and I am twelve years old. I want so much that one of my wishes would come true; to be home again. For three years now I live in an orphanage. At Christmas I went home and when I saw my dad I broke down crying. I found beautiful presents under the tree. I got a remote control car, three pairs of socks and a warm winter jacket. I was so happy with these presents, but the best of all was that I could play with my brothers and sisters. I have three brothers and one little sister. My brothers are Kamil, David and Dominik and my little sister is Cecilka. I am the oldest. My brothers and I are in the orphanage. I see David everyday in school. I only see Dominik and Kamil from time to time at holidays. Cecilka is only a few months old so she can be at home. Now at Christmas we were all together. I played the most with Dominik. He is five years old; he wanted to play with the car. When Christmas was over we went back to the orphanage. I cried the whole way. I have one wish: I want to go home.

Pisinaṽ tumenge, sar somas pre Miss.

Ke amende andre škola hiňi jekh romňi, vičinen la Venuše Samohylová. Joj mandar jekhvar phučľa, či kamav te džal pre Miss. U me phendom, hoj hej, džava. E bibi Vena amenge sikhavelas, sar sam te phirel, te khelel, the sar te del duma. Sar džahas Rumburkoste pre Miss, igen daravas. Miri bibi Vena mange phendá: „*Ma dara, tu sal šukar čaj, na mušines tut te daral, me som tuha.*“

Sar kodoj avľam, sas kodoj pherdo gadže. Savore čhaja pes ladžahas. Samas odoj dešuduj čhaja. Sar imar phenas ko nekšukareder, vičinenas man. Me rovavas, na paťavas, hoj me som nekšukareder.

Andro trecu kolos postupindom, aľe sas man khere problemos ta phendom, hoj na džav. Oda dives, sar o čhaja džanas pre Miss, me somas khere, igen rovavas sas mange pharo, hoj na gelom lenca.

Na vadinel, sar avľa pre aver berš, ta džava pale u ko danel, imar šaj vihrajinaṽ.

Píši Vám o tom, jak jsem se zúčastnila Miss.

V naší škole je jedna Romka, jmenuje se Venuše Samohylová. Ta se mne jednou zeptala, jestli chci jít na Miss. A já řekla, že ano, že půjdu. Teta Vena nás učila, jak se máme pohybovat, jak tančit a jak mluvit. Když jsme jeli do Rumburka na Miss, hrozně jsem se bála. Moje teta Vena mi řekla: „*Neboj se, jsi hezká holka, nemusíš se bát, jsem s tebou.*“

Když jsme tam přijeli, bylo tam spousta gádžů. Všechny holky jsme se styděly. Bylo nás tam dvanáct holek. A když už pak měli říct, kdo je nekrásnější, vyhlásili mne. Já plakala, nechtělo se mi věřit, že jsem nejkrásnější.

Do třetího kola jsem postoupila, ale měla jsem doma problémy, tak jsem řekla, že nejedu. Ten den, když holky jeli na Miss, byla jsem doma a strašně brečela, že jsem s nimi nejela.

Ale to nevádí, příští rok bude zase, a kdo ví, možná že už vyhraju.

I will write to you about how I took part in Miss.

There is one Romni at our school, her name is Venuše Samohylová. She once asked me if I want to enter the Miss contest. I said yes that I will. Bibi Vena taught us how to walk, how to dance and how to speak. When we went to Rumburk for the Miss contest I was terribly afraid. Bibi Vena said to me, “*Don't be afraid. You're a beautiful girl, you don't have to be afraid. I'm here with you.*”

When we got there a lot of gadji were there. All of us girls were a little shy. There were twelve of us girls there. And then it was time for them to say who was the most beautiful and they announced me. I cried. I didn't want to believe that I am the most beautiful.

I made it to the third round but I had some problems at home so I decided not to go. That day when the girls went to Miss I was at home and I cried because I didn't go with them. But it doesn't matter. Next year will be another chance and who knows, perhaps I will win.

VERONIKA CIBRÍKOVÁ, 13, ÚSTÍ NAD LABEM - PŘEDLICE

Suno

**Džalas mange suno
gejom pal o drom,
pal ajsa šukar drom,
esas kodoj šukar slunečnica.
Pro agor drom
man arakhla šukar parno kher
la phundrade blakaha
andre šukar muršoro.
Cirdel ke mande o vast...
Na sas šukar suno ?
Džava te rodel koda šukar kher.**

Sen

Zdál se mi sen
šla jsem po cestě.
Po takové krásné cestě,
byla tam krásná slunečnice.
Na konci cesty
mne čekal krásný bílý dům
okno měl otevřené,
a v něm krásný chlapeček.
Natahuje ke mně ruku...
Nebyl to krásný sen?
Půjdu hledat ten krásný dům.

The Dream

I had a dream
I walked along a path.
Along such a beautiful path,
there was a beautiful sunflower.
At the end of the path
a beautiful white house awaited me.
It had an open window
and in it a beautiful boy.
He extends his hand to me...
Wasn't it a beautiful dream?
I will go and look for that beautiful house.

JOSEF CIBRIK, 12, ÚSTÍ NAD LABEM – PŘEDLICE

Miro papus

Miro papus pes vičinel Ivan Cinka. Hin leske eftavardeštejekh (71) berš. Anglo šov berš kerlas buči sar vodaris. Akanakes pes starinel pal peskeri malica. Rosazindža peske odoj kašta the viraga. Pro sombat he kurko phirav ko papus. Odoj pes bavinás pro hasiči. Keras peske jag, pekas mas a palis me he o papus e jag murdaras. Te na keras jag, tak bavinás le papuha fotbal. Me mange le papuha but achaluav.

Můj děda

Můj děda se jmenuje Ivan Cinka. Je mu sedmdesát jedna let. Před šesti lety pracoval jako vodař. Teď se stará o svůj pozemek. Zasázel si tam stromy a květiny. Na sobotu a neděli chodím k dědovi. Tam si hrajeme na hasiče. Děláme si ohýnek, pečeme chleba a pak já spolu s dědou oheň uhasíme. A když neděláme oheň, tak s dědou hrajeme fotbal. Já si s dědou výborně rozumím.

My Grandpa

My grandpa is Ivan Cinka. He is seventy-one years old. Six years ago he worked as a waterman. Now he looks after his land. He planted trees and flowers there. On Saturdays and Sundays I visit my grandpa. We play firemen there. We make a little fire, we bake bread and then together with grandpa we put the fire out. And when we don't make a fire we play football with grandpa. I get along with grandpa great.

Miri baba

Miri baba pes vičinel Etela Kalejova, hin lake šovardeštthefta (67) berš a bešel pro Střekov. Rado dikhel le čhaven. Hin thuli sar kulička, jakha la hin kale sar angara a bala hin la kale. E baba hiňi pre mande lachi a but man kamel. Miri baba rado pratinel. La baba but kamav.

Moje babička

Moje babička se jmenuje Etela Kalejová, je jí šedesát sedm let a bydlí ve Střekově. Má ráda děti. Je tlustá jak kulička, oči má černé jak uhlí a i vlasy má černé. Babička je na mne moc hodná a má mne moc ráda. Moje babička ráda uklízí. Mám svou babičku moc ráda.

My Grandma

My grandma is Etela Kalejová, she is sixty-seven years old and she lives in Střekova. She loves children. She is as round as a ball. Here eyes are as black as coal and she has black hair. Grandma is very nice to me and she loves me very much. My grandma likes to clean. I love my grandma very much.

PETRA FERENCOVÁ, 13 STRAKONICE

Miri famil'ija

Jekhvar amen muklas e daj, amen samas cikne. Mange has ochto berš sar amen muklas, afe me džanav, hoj amen muklas. O dad peske handa avra. Oj pes vičinel Iveta. Hin la čhaj u vičinel pes tiž Iveta. Hiňi pre amende hodno, rado la dikhas the oj amen. Imar mire dadeha hiňi pandž berš. Lakera čha hin čavoro, imar lake hin dešupandž berš u le čhaske jepaš berš. Hino šukar, me les rado dikhav. The koja vlastno daj, me la aňi narado dikhav, oj aňi nane miri daj. Koja nevlastno radeder dikhav, oj amenge cinel, so kamas.

Moje rodina

Kdysi nás opustila naše maminka, to jsme byli ještě malí. Mě bylo osm let, když od nás odešla, ale pamatuji si, jak nás opustila. Táta si našel jinou. Jmenuje se Iveta. Má dceru a i ta se jmenuje Iveta. Je na nás hodná, má nás ráda a my ji taky. S mým tátou je už pět let. Její dcera má chlapečka, je jí už patnáct let a tomu klukovi půl roku. Je

krásný a mám ho moc ráda. A tu vlastní mámu ani ráda nemám, jako by to nebyla moje máma. Tu nevlastní mám daleko radši, kupuje nám, co si přejeme.

My Family

When our mother abandoned us we were still very young. I was eight years old when she left us, but I remember how she abandoned us. Dad found someone else. Her name is Iveta. She has a daughter and she is also named Iveta. She is nice to us, she loves us and we love her. She is with my dad for five years now. Her daughter has a little boy, she is fifteen years old and her son is half a year old. He is beautiful and I love him very much. And my real mom I don't really like at all, as if she wasn't really my mom at all. I like my step-mom much more, she buys us what ever we want.

PETRA FERENCOVÁ, 13, STRAKONICE

E baba

Akana tumenge pisinav pal e baba. Miri baba has hodno, rado la dikhavas, aľe oj imar muľas. Has lake sarandatheeňa (49) berš. Akana hiňi ande phuv jekh berš. Sar šundom, hoj e baba muľas, chudňom te rovel. Me la but rado dikhavas. Me aľ chudňom šokos, sar mange phende. Aňi najšik sovavas. Kerďam lake pohrebos, hurďom pre ma kalo u geľom pro pohrebos. Vartinahas, but rovahas. Našťik peske mukahas o radijos, has amenge baro pharo.

Babička

Teď vám napíšu o babičce. Moje babička byla hodná, měla jsem ji ráda, ale už nám umřela. Bylo jí čtyřicet devět let. Teď je už rok pohřbená v zemi. Když jsem slyšela, že babička umřela, rozplakala jsem se. Měla jsem ji moc ráda. Až jsem dostala šok, jak mi to řekli. Ani jsem nemohla spát. Vystrojili jsme jí pohřeb, oblékla jsem se do černého a šla na pohřeb. Vartovali jsme, strašně jsem plakala. Nemohli jsme si ani pustit rádio, jak nám bylo smutno.

Grandmother

Now I will write to you about my grandmother. My grandmother was very kind, I loved her, but she died. She was forty-nine years old. Now she has been buried in the ground for one year. When I heard that grandmother died I broke down and cried. I really loved her. I was really shocked when they told me. I couldn't even sleep. We dressed up her up for the funeral, I dressed in black and went to the funeral. We all grieved, I cried so much. We couldn't even turn on the radio the way we were all so sad.

Pal miri baba the papus

O papus the e baba hine hodna manuša. Vičinen pes Helena the Petr. Dživen peha imar pendathepandž (55) berš. La babake hin eftavardešttheštar (74) the le papuske hin eftavardeštthefta (77) berš. But pes rado dikhen, sar te bi sas terne. O papus hino phureder, aľe hino sasto sar řipa. E baba hiňi terneder, aľe hiňi nasvaľi u furt chal pherdo prašky. Bešen andro panelakos u lenca kodoj dživel the lengero jekhterneder čhavo Ladislav peskera romňaha Věraha u starinen pen pal lende. La babake the le papuske hin mištes. Le papustar pen kavka but na starinen sar la babatar. Jov pes starinel pal peste korkoro. Sar sas tates, phirlas andro veš le verdanoha but dur le Vitkovostar. Kavka pes na mušinen te starinel le kaštendar, aňi na cinen angar, lenge zapľňimen e pivňica le kaštencia. Imar hine the pharade, kavka peske ča džan vaše. E baba ča pašľol, hiňi nasvaľi, aľe sar lake mištes, ušľol u tavel, kaj pes te na nudinel. E baba tavel but mištes, sako džives som ke late. Darekana džal the andro foros. Jinak dživen sar aver manuša.

O mé babičce a dědovi

Děda s babičkou jsou hodní lidé. Jmenují se Helena a Petr. Žijí spolu už padesát pět let. Babičce je sedmdesát čtyři a dědovi sedmdesát sedm let. Mají se moc rádi, jako by byli mladí. Děda je starší, ale je zdravý jak řípa. Babička je mladší, a je nemocná a pořád bere léky. Bydlí v paneláku a s nimi tam žije jejich nejmladší syn Ladislav se svou ženou Věrou a starají se o ně. Babičce a dědovi je s nimi dobře. O dědu se ani tak moc starat nemusejí, spíš o babičku. Děda se o sebe postará sám. Když bylo teplo, chodil s vozíkem do lesa na dříví daleko od Vítkova. Pak se nemuseli starat o dřevo, ani nekupovali uhlí, měli sklep plný dříví. Už je i našťipané, stačí si pro něj jen dojít. Babička stále jenom leží, je nemocná, ale když se jí udělá líp, vstane a vaří, aby se nenudila. Babička vaří moc dobře, chodím k ní každý den. Někdy si dokonce zajde do města. Jinak žijí jako ostatní lidé.

About My Grandmother and Grandfather

Grandpa and grandma are kind people. Their names are Helena and Petr. They are together for fifty-five years. My grandma is seventy-four years old and grandpa is seventy-seven years old. They love each other very much as if they were still young. Grandpa is older but he is as healthy as an ox. Grandma is younger, but she is sick and is always taking medicine. They live in a panelak and their youngest some Ladislav and his wife live there with them and take care of them. Grandma and grandpa are happy with them. They don't really have to take care of grandpa, but rather grandma. Grandpa can take care of himself. When it was warm he went to the forest with a cart for wood far from Vítkov. Then they didn't have to worry about wood and they didn't even buy

coal because they had a cellar full of wood. Grandma stays in bed, she is sick but when she is feeling better she gets up and cooks so that she wouldn't be bored. Grandma cooks very well, I visit her every day. Sometimes she even goes into town. Otherwise they live like everyone else.

VĚRA SIVÁKOVÁ, 13, VÍTKOV

Miri pheň

Me man vičinav Věrka Siváková. Miri pheň Radka. La hin čavoro Erik a rom Štefan. Jekhvar sas o čhavo nasvalo a e pheň phendá, hoj džal le čhaha ke doktorka. Ile les andre špítala. E pheň geľa le čhaha a me rovavas, bo les rado dikhav. A koja aver pheň akana užarel čhavoro a imar man našti doužarav, sar chudava kole čhavořes pro vast. Sar e pheň šundás, hoj o čhavo andre špítala, chudľa te rovel. Pal o duj čhon mukle la pheňa le čhavoreha andal e špítala. Me kolestar na džanavas, bo somas le čhajenca avri. A palis avľom smutno khere, phendom la mamake, hoj mange phares palende. A o čhavo avľa, obchudňom les a rovavas. A palis e pheň phučľa, kaj o Štefan a e mama phendá, hoj na džanel. Geľa les te rodel a jov ňikhaj na sas. Trito džives avle o mujale a phende la pheňake, hoj les ile andre bertena. Palik geľa pre navšťava a calo drom rovlas. But les rado dikhavas, kamav kaj te avel khere.

Moje sestra

Jmenuji se Věrka Siváková. Mám sestru Radku a ta má syna Erika a druha Štefana. Jednou byl malý moc nemocný a sestra řekla, že s ním půjde k doktorce. Vzali ho do nemocnice. Sestra tam šla s ním a já brečela, protože ho mám moc ráda. A teď zrovna moje druhá sestra taky čeká miminko a už se nemůžu dočkat, až to miminko budu moct pochovat v náručí. Když sestra slyšela, že je Erik v nemocnici, rozplakala se. Po dvou měsících propustili Radku s Erikem z nemocnice. Já o tom nevěděla, protože jsem byla s holkami venku. A pak jsem se smutná vrátila domů a řekla mamce, jak se mi po nich stýská. A v tom Erik přišel a já ho objala a rozplakala se. A pak se maminka zeptala, kde je Štefan. Maminka jí řekla, že neví. Šla ho hledat, ale nebyl k nalezení. Třetí den přišli policajti a řekli Radce, že ho zavřeli do vězení. Pak za ním jela na návštěvu a celou cestu tam a zpátky brečela. Mám ho moc ráda, a chci, aby se vrátil domů.

Překlad autor

My Sister

My name is Věrka Siváková. I have a sister Radka and she has a son Erik and another Štefan. Once the youngest was very sick and my sister said that she will go with him to the doctor. They took him to the hospital. My sister went there with him and I cried

because I really love him. And now my other sister is also expecting a baby and I can't wait until I can cradle the baby in my arms. When my sister heard that Erik is in the hospital she broke down crying. Two months later they released Radka and Erik from the hospital. I didn't know about it because I was out with the girls. And then I went home sad and told my mom how much I miss them. And just then Erik came and I hugged him and cried. Then my mom asked where Štefan was. Mom said that she didn't know. She went to look for him but he couldn't be found. Three days later a policeman came and told Radka that they locked him up in jail. Then she went to visit him and she cried the entire way there and back. I really love him and want him to come home.

VÁCLAV MALÝ, 12, VÍTKOV

Karačoňa

Esas Karačoňa a esas Vilija (Štedro đives). Andro jekh kheroro bešelas e mama, o dad the jekh čhavoro. Koda čhavoro tosara uštilas u vičinda: „*Mamo, dado, ušfen, hin e Karačoňa.*“ O čhavoro sig denašelas paš o stromečkos a dikhla kodoj pherdo darečky. Avlas o dad a o čhavoro phučla: „*Dado, so mušínav te kerel, kaj te dikhav somnakune baličhes.*“ „*Našti nič chas.*“ A o čhavoro nič na čala.

Imar sas šov ori, o čhavoro gełas pal o dad, he phučla, kana dikhela le baličhes. O dad phendás, imar može les dikheha. A o čhavoro užarelas a nič na dikhla.

O čhavoro gełas te sovel. Rači uštila, dikhelas pre blaka u zadikhla somnakune baličhes. O čhavo gełas pale te sovel. Tosara les uštavelas o dad u kamelas te phenel le čhaske, kaj te na rušel pre leste, hoj les klamindža le baličoha. Ale o čhavoro leske phendas, hoj dikhla somnakune baličhes. O dad sas igen rado.

Vánoce

Byly Vánoce a byl Štědrý den. V jednom domečku bydleli maminka, tatínek a jeden chlapeček. Ten chlapeček ráno vstal a volal: „*Mami, tati, vstávejte, jsou Vánoce.*“ Chlapeček rychle utíkal ke stromečku a uviděl tam spoustu dárků. Přišel táta a chlapeček se ho zeptal: „*Tati, co musím udělat, abych viděl zlaté prasátko?*“ „*Nesmíš nic jít.*“ A tak chlapeček nic nejedl.

A už bylo šest hodin a chlapeček šel za tatínkem a řekl: „*Tati, už to zlaté prasátko uvidím?*“

A tatínek řekl: „*Už ho uvidíš.*“

Chlapeček šel spát. V noci se probudil, podíval se z okna a najednou se objevilo zlaté prasátko a potom zmizelo. Chlapeček znovu usnul. Ráno ho budil tatínek a chtěl mu

řít, aby se nezlobil, že ho s tím prasátkem šidil. Ale chlapeček vstal a řekl tatínkovi, že to zlaté prasátko viděl. A tatínek byl moc rád.

Překlad autor

Christmas

It was Christmas and Christmas Eve. In one house there lived a mom and dad and a little boy. The little boy woke up in the morning and called out, "Mom, dad, wake up, Christmas is here!" The boy ran to the Christmas tree and saw lots of presents there. His dad came and the boy asked him, "Dad, what do I have to do so that I will see a golden pig?" "You can't eat anything." And so the boy didn't eat anything.

At six o'clock the boy went to his father and said, "Will I see the golden pig now?"

And his father said, "You will see him."

The boy went to bed. He woke up during the night, he looked out the window and suddenly a golden pig appeared and then disappeared. The boy fell asleep again. In the morning his dad woke him up and wanted to tell him not to be angry that he tricked him about the golden pig. But the boy got up and told his father that he saw the golden pig. And his father was very happy.

PETR JUHAS, 12 LET, ZVŠ ČESKÁ LÍPA

Miro papus

Miro papus hin igen nasvalo. Hin les koda džungalo nasvalipen – rakovina - andro rat. Hin leha igen phares. O doktora les den furt aver rat. Igen mangav le Devles, kaj te sastol. Te bi avlomas baro, ta man pal leste starindžamas me korkoro. Kamavas bi mange lačha romňa, cindžomas lake kher a lavas bi le papus paš ma. Vaš miro papus bi davas he miro dživipen, bo jov man liker džas avri.

Akana man dine andal o zakladno škola andre zvlaštñi. Igen som rado. Kade hin man bratrance he sestřeñici. Andre zakladno škola na somas rado, bo somas korkoro Rom. Kaja škola hin igen lačhi, phirav kade imar pro kružky, te khelel, he te gijavel. Igen som kade rado. Imar bi ča kamavas, kaj miro papus te avel sasto. Andre škola varekana džav autobusiha a te na, ta pro pindre. Igen som rado andre kaja škola.

Můj děda

Můj děda je vážně nemocný. Má ošklivou nemoc - rakovinu v krvi. Je to s ním moc špatné. Doktoři mu krev pořád vyměňují. Moc a moc se modlím, aby se uzdravil. Kdybych byl velký, staral bych se o něj sám. Přál bych si hodnou ženu, té bych koupil

dům a dědu bych vzal k sobě. Za mého dědu bych dal i vlastní život, protože on mne vychovával.

Teď mne přeřadili ze základní školy do zvláštní. Jsem tomu moc rád. Tady mám bratrance a sestřenice. Na základní škole jsem rád nebyl, protože tam jsem byl samotný Rom. Tahle škola je moc dobrá, chodím tu na kroužky, tančit a zpívat. Jsem tu moc spokojený. Přál bych si už jenom, aby se děda uzdravil. Do školy jezdím někdy autobusem a někdy chodím pěšky. Moc a moc se mi v té škole líbí.

My Grandfather

My grandfather is very ill. He has a terrible disease - cancer in his blood. It is very bad. The doctors are constantly exchanging his blood. I pray and pray that he will get better. If I were grown up I would take care of him myself. I would like a kind wife, I'd buy her a house and I would take grandpa in. I would give my life for grandfather because he raised me.

They just transferred me from elementary school to a special school. I am very happy about this. I have my cousins here. I wasn't happy at the elementary school because I was the only Romany there. This school is very good, I go to clubs here to dance and sing. I am very satisfied here. I would only want my grandpa to get healthy. Sometimes I go to school by bus and sometimes I walk. I really, really like it in this school.

MARUŠKA KOTLÁROVÁ, 11 LET, ZVŠ ČESKÁ LÍPA

Miro čimos

Amari famelija na has cali, chibinelas amenge dadoro. Hin man mek duj phralora. Amaro dad sas nalačo. O love amenge lelas a džalas te bavinel pro automati a pali phirlas khere furt mato! Amen pes khere igen darahas sar amenge marlas la dajora. Amen darahas a našti lake pomožinahas. Aľe miri daj imar našti likerlas, ta vičindas le šingunen a amen amari baba ilas ke peste. Mišlinav, hoj jekh berš sas miri daj korkori. Palis peske e daj arakhlas lače bačis. Igen amen rado dikhel, kerel buči. O love del savore la dake. Imar na daras, hoj amen o dad marla, hin amen so kamas. Igen som rado, hoj amen hin kada lačo bačis. Feder hino sar miro dad. Sar džava te sikhľol, sikhľuvava man, kaj te pomožinav le čhavoreng, hoj te na cerpinen sar cerpinahas amen. Akana mange igen mištes khere. Igen rado akana phirav andre škola. Savoro man bavinel, bo na darav ňikastar. Andre škola phiras te giľavel, te khelel. Hin amen andre škola bibi (asistentka) a joj amenge savoreha pomožinel, phirel he ke amende khere. Som igen rado, hoj amen hin andre škola bibi.

Prajinav savore čhavoreng, kaj lenge te avel kavka mištes the šukar sar mange.
Ačhen Devleha.

Můj otčím

Naše rodina nebyla celá, chyběl nám tatínek. Mám ještě dva brášky. Náš táta byl zlý. Bral nám peníze a chodil je utrácet do automatů a pak se vracel domů opilý! My se pak doma hrozně báli, když nám tloukl mamku. Měli jsme hrůzu a nemohli jí nijak pomoci. Ale mamka už to nemohla vydržet, tak zavolala policii a nás si vzala k sobě babička. Myslím, že jeden rok byla mamka sama. Pak si máma našla hodného strýčka. Ten nás má moc rád, chodí do práce. Peníze dává všechny mámě. Už se nebojíme, že nás táta zbije, a máme co chceme. Jsem moc ráda, že máme takového hodného strejdu. Je lepší než můj vlastní táta. Až se půjdu učit, budu se učit, jak pomáhat dětem, aby netrpěly tak, jako jsme trpěli my. Teď je mi doma moc dobře. Moc ráda teď chodím do školy. Všechno mě baví, protože se nikoho nebojím. Ve škole chodíme na zpívání a tancování. Máme ve škole tetu (asistentku) a ta nám se vším pomáhá, chodí dokonce k nám domů. Jsem moc ráda, že máme ve škole naši tetu.

Přeji všem dětem, aby se měly tak dobře a krásně jako já.

Na shledanou.

My Stepfather

Our family was not complete, we had no father. I have two brothers. Our dad was cruel. He took our money and went to spend it gambling and then he would come home drunk! We were really afraid at home when he would beat our mom. We were terrified and we couldn't do anything to help her. But mom couldn't take it anymore so she called the police and grandma took us in. I think that mom was on her own for one year. Then mom found a nice guy. He likes us very much, he goes to work. He gives mom all of his money. Now we are not afraid that dad will beat us and we have what we want. I am very happy that we have such a nice guy. He is better than my real dad. When I go to study, I will learn to help children so that they don't suffer the way that we suffered. Now things are very good for me at home. I really like to go to school. I enjoy everything because I'm not afraid of anyone. At school I do singing and dancing. I have a bibi at school (an assistant teacher) and she helps us with everything. I wish that all children were as happy as I am.

Good bye.

IRENA GURECKÁ, 11 LET, ZVŠ ČESKÁ LÍPA

Miri dajori

Miri daj hiñi korkori. Mira dajora hin eña çhave. Amari daj amen korkori bararel. Me mira dajora sajinav, bo hiñi pre savoreste korkori. Me lake savoreha pomožinav. Miro dadoro amen mukhľa, akana sam amara dajoraha korkore. Amara dajora nane tiš ñiko. Mira dajora hin dajori, aľe odi dajori la na kamel. Igen çores miri daj bariľa.

Amari dajori hiñi igen lači. Pre savoreste stačinel. Kana dživlas amaro dad, samas cikne čhave, sas amenge mištes. Mište peske dživahas. Akana ačilam amara dajoraha korkore pro svetos. Ale tumen, Romale, añi na džanen, soske amen pre kada svetos ačilam amara dajoraha korkore.

Sar me avava bari, kamav te pomožinel le čhavorenge, so hine postžizimen, bo me kajsen čhavoren sajinav. Jon vaš oda našti. Oda ča le Devlestar. Me pačav le Devles.

E Karačoña sas amen añi čori, añi barvañi. Sas amen so te chal, amari daj amenge pekla bokela. Has amen he šalat, he riskici, obložimen marore. Me la dake pomožinavas tiž te tavel.

E dajori diña amen čore darkici, ale kerdža amenge.

Sar chałam, palis peske la daha muklam o radios a khelahas mire phralorenca he mira dajoraha.

Mira dajorake mangav le Devlestar, hoj te avel sastori, hoj amen te likerel avri, sem imar amen nane pre kada svetocis ča amari dajori. Igen la rado dikhav.

Moje maminka

Moje mamka je sama. Má devět dětí. Naše mamka nás vychovává sama. Já mamce pomáhám, protože je na všechno sama. Pomáhám jí se vším. Můj táta nás opustil, teď jsme s naší mamkou sami. Mamka ani nikoho jiného nemá. Má jen svou maminku, ta ji ale nemá ráda. Mamka vyrůstala ve strašné bídě.

Naše mamka je moc a moc hodná. Na všechno stačí. Když s námi ještě žil táta, byly jsme malé děti, bylo nám dobře. Dobře jsme si žili. Teď jsme zůstali s naší mamkou na tom světě sami. Ale to, Romové, ani nevíte, proč jsme zůstali na tom světě s mamkou sami.

Až já budu velká, chtěla bych pomáhat dětem, které jsou postižené, protože takových dětí lituju. Oni za to nemohou. To je jen od Boha. Já v Boha věřím.

Vánoce jsme neměli ani chudé ani bohaté. Měli jsme co jíst, mamka upekla koláče. Měli jsme i salát a řízečky, obložené chlebičky. Taky jsem mamce pomáhala vařit. Mamka nám dala dárky, jen takové drobné, ale sama nám je udělala. Když jsme se najedli, pustili jsme si s mamkou rádio a s bratry a sestrami jsme tančili.

Prosím Boha, aby mé mamince přál zdraví, aby nás mohla vychovat. Vždyť na světě už nemáme nikoho, jenom naši maminku. Mám ji moc ráda.

My Mom

My mom is on her own. She has nine children. Our mom is raising us by herself. I help my mom because she has to do everything herself. I help her with everything. My dad abandoned us, now we are alone with our mom. Mom doesn't even have someone else. She has only her mom, but she doesn't like her. Mom grew up in terrible poverty.

Our mom is very, very kind. She handles everything. When our dad still lived with us we were small children, we were fine. We lived well. Now we stayed in this world alone with our mom. But you, Roma, you don't even know why we stayed in this world

all alone with our mom. When I am grown up, I would like to help children that are handicapped because I feel bad for such children. Its not their fault. That is from God. I believe in God.

We didn't have a rich or poor Christmas. We had food to eat, mom baked some cakes. We even had salad and cutlets, finger sandwiches. I also helped mom cook. Mom gave us presents, just small ones, but she made them for us herself. After we ate, we turned on the radio and we danced with mom and with my brothers and sisters.

I pray to God that my mom will be healthy so that she could raise us. You know, here on earth we don't have anyone, just our mom. I love her very much.

NIKOLA CINOVÁ, 13 LET, ZVŠ ČESKÁ LÍPA

Miri baba

Mira babake sas eftavardešthejekh (71) berš sar muja. Igen mange pal late phares. Joy amen savoren čhaven rado dikhelas. Avren čhaven hin mek baba abo papus a man imar nane. Sar dživlas Prahate, na sas la lačo dživipen. Sas la nalačo rom, igen pijelas a la baba mukelas korkora. La babake o doktora arakhle rakovina. Koda rom, so laha dživelas, sar šundža, hoj hiňi nasvaji, savoro bikendža. Pajis miro dad anda la ke Česko Lipa. Igen somas rado, hoj e baba hiňi amenca. Ale imar na has koja baba, bo imar na asalas, bo čori sas nasvaji. Amenge sas igen pharo pal late sar la dukhalas. Igen pes mange pal late phares pisinel, bo has igen lači. Čhavale, važinen tumenge, te hin mek tumen baba he papus. Pajis imar šaj roven, keci kamen.

Sar avava bari, kamavas bi te pomožinel le phure manušenge, bo man dukhal o jilo pal kajse phure Roma.

Moje babička

Mojí babičce bylo sedmdesát jedna roků, když umřela. Strašně se mi po ní stýská. Ona nás – všechny děti – měla moc ráda. Ostatní děti ještě mají dědu a babičku, já už je nemám. Když bydlela v Praze, neměla lehký život. Měla zlého muže, který hodně pil a babičku nechával samotnou. Doktoři babičce našli rakovinu. Ten muž, co s ní žil, jakmile uslyšel, že je nemocná, všechno rozprodal. Pak si ji můj táta vzal do České Lípy. Byla jsem moc ráda, že je babička s námi. Ale už to nebyla ta babička, protože se už nesmála, chudák trpěla tou nemocí. Bylo nám jí strašně líto, když měla bolesti. Moc špatně se mi o tom píše, protože byla tak hodná. Kluci a holky, važte si toho, jestli ještě máte babičku a dědu. Pak už vám zbyde jen smutek a pláč.

Až vyrostu, chtěla bych pomáhat starým lidem, protože po těch starých Romech mne až bolí srdce.

My Grandma

My grandma was seventy-one years old when she died. I really miss her terribly. She loved us – us children – very much. Other children still have their grandfather and mother, but I don't. When she lived in Prague she didn't have an easy life. She had a mean man who drank a lot and left grandma on her own. Then doctors found that grandma had cancer. The man with whom she lived, as soon as he heard that she is sick he sold off everything. Then my dad took her to Česká Lípa. I was very happy that grandma is with us. But she was no longer herself because she no longer laughed. Poor grandma, she was already suffering from the disease. We were very sorry for her when she was in pain. I can't really write about it because she was so kind. Boys and girls, appreciate it if you still have a grandfather and grandmother. Because after you will have only sadness and tears.

When I grow up, I would like to help old people because my heart aches for those older Roma.

MARTINA KOTLÁROVÁ, 13 LET, ZVŠ, ČESKÁ LÍPA

Miri famel'ija

Man hin štar pheňa a duj phrala. Bešas pro holobitos a hin amen ča jekh kheroro, aľe dživas peske sar pes del. O dad imar amenca nane pandž berš, arakhľa peske avra romňa, hin les aver romňi, čhavoro a dikhel les rado. Buter sar amen. Aľe amenge jekh. Na del amen koda, so amari daj. Som rado, hoj amen hin ajsi daj. Amen peske vitrpindžam but. Sar amen o dad mukhľa, amen pal leste rovahas a kamahas, kaj te avel pale, aľe jov amen na kamel a e daj amenge phenda, hoj amen o dad na kamel bije koja lubňi a e lubňi leske peršo sar leskere čhave.

Jekh čhaj mange phenda: „*Tu sal šukar čhaj, tu sal žužo a pomožin la dake, kaj te na kerel korkori. Tu man džanes, me tumen rado dikhav a man hin tumen pharo. Imar ma vičin le dades, kaj džal ke tumende pale.*“ A rači gejom te sovel, aľe na gejom, mange hin pharo, sar miri daj sovel, mire štar pheňa a duj phrala. A kada hin miro baro životos so me cerpindom.

Ta ačhen Devleha, aľe šukares.

Moje rodina

Mám čtyři sestry a dva bratry. Bydlíme v holobytě a máme jen jednu místnůstku, ale snažíme se žít, jak se dá. Táta s námi nežije už pět let. Našel si novou ženu, tak má jinou manželku a synka a má ho rád. Má ho radši než nás. Ale nám je to jedno. Nedává nám to, co naše maminka. Jsem ráda, že máme takovou maminku. My jsme si vytrpěli hodně. Když nás táta opustil, my pro něho plakali a přáli si, aby se vrátil, ale on nás

nemá rád a maminka nám řekla, že nás táta rád nechal kvůli té děvce, ta děvka je pro něj přednější než jeho vlastní děti.

Jedna holka mi řekla: „*Jsi hezká holka, chodíš čistě oblékaná, tak mamince pomoz, ať všechnu práci neodedře sama. Ty mne znáš, já vás mám ráda a je mi vás líto. Už nevolej tátu, aby se k vám vrátil zpátky.*“ Večer jsem šla spát, ale ne a ne usnout. Je mi moc líto maminky, jak spí, mých čtyř sester a dvou bratrů. A tohle je celý můj život, co jsem vytrpěla. Tak na shledanou a mějte se krásně.

My Family

I have four sisters and two brothers. We live in a holobyt and we have just one small room, but we try to live as best we can. My dad has not lived with us for five years. He found a new woman so he now has a different wife and little boy and he loves him. He likes him better than us. But we don't care. He doesn't give us what our mom does. I am glad that I have such a mom. We have suffered a lot. When our father abandoned us we cried for him and wanted him to come back, but he doesn't love us and my mom told us that our father was happy to leave us for that girl, that girl is more important than his own children.

One girl said to me, “*you are a pretty girl, you are cleanly dressed, so help your mom so that she doesn't have to do all the work herself. You know me, I like you all and I feel bad for you. Don't call your dad anymore so that he would come back to you.*” That evening I went to bed but I couldn't fall asleep. I felt really bad for my mom how she slept, and for my four sisters and two brothers. And this is my whole life, what I suffered. So good bye.

LUCKA TULEJOVÁ, 11 LET, ZVŠ ČESKÁ LÍPA

Miri dajori

Mira dake muľas e daj, amari daj le phralenca korkori pro svetos. Darmo, hoj la has dad, aľe nabajinelas le čhavendar. Amaro dad peske iľa romňa, amen le čhaven mukhľa korkoren andro kher bokhaha, bije elektrika, aňi te chal na has. Mira dake chibinel e daj. Sar nane dajori, nane mištes. Akana miri daj pes starinel pal amende korkori. Sam štar čhave, o dad amen mukhľa. Iľa peske gadža, hin les laha duj čhave. Pal amende pes na starinel. E daj pes pal amende korkori starinel. Dživas andre kajso jekh kheroro. Savore kode sovas, tavas the rajbinas. Igen čorores dživas. O dad pre amende na počinel, baripen kerel andre gadži!

Rado bi somas, sar baruvava, hoj te džav te sikhľol, kaj te pomožinav kajse čhavoreng sar amen. Igen rado som andre škola. Odoj feder sar khere. Aspoň phirav mange pro kružky, khelas, giľavas. Samas Žacate, Liberciste, Ustende. Khelahas amara tetaha, joj kerel amenge asistentka andre škola. Amari skupina pes vičinel „*Kale apsa*“.

Te bi varekana kamenas, šaj tumenge džaha te khelel he te giľavel. Bičhavav tumenge amari fotka, so khelas.

Moje maminka

Mojí mamince umřela maminka, naše maminka tak se svými bratry osiřela. Nepomohlo, že měla ještě tátu, ten se o děti nestaral. Náš táta si našel jinou ženu, nás děti nechal samotné v bytě bez jídla, bez elektriky, ani trochu jídla nebylo. Mojí mamince chybí matka. Když není matka, není dobře. Maminka se teď o nás stará sama. Jsme čtyři děti táta nás opustil. Vzal si gádzovku, má s ní dvě děti. O nás se nestará. Maminka se o nás stará sama. Bydlíme v takové jedné místnůstce. V ní všichni spíme, vaříme i uklízíme. Strašlivě chudě tu žijeme. Táta nám žádné peníze nedává a ještě se pyšní tou svou gádzovkou.

Byla bych ráda, až vyrostu, abych šla na takovou školu, abych pak pomáhala takovým dětem, jako jsme my. Ve škole jsem moc ráda. Je tam lépe než doma. Můžu aspoň chodit na kroužky, tančíme, zpíváme. Byli jsme v Žatci, v Liberci, v Ústí. Tančili jsme s naší tetou, která pracuje jako asistentka ve škole. Náš soubor se jmenuje „Černé oči“.

Pokud byste někdy chtěli, můžete si jít zatančit i zapívat. Posílám vám naši fotku, jak tančíme.

My Mom

My mom's mom died so our mom and her brothers became orphans. It didn't help that she had a dad, he didn't care about the children. Our dad found another woman, he abandoned us children in our flat without food, without electricity, there wasn't even a little bit of food. My mom misses her mother. When there is no mother, things are bad. My mom now takes care of us herself. We are four children dad abandoned us. He took a gadji, he has two children with her. He doesn't care about us. Mom takes cares of us on her own. We live in this kind of one tiny room. In that room we all sleep, we cook, we clean. We are so terribly poor. Dad doesn't give us any money and on top of that he is proud of his gadji.

I would be happy if when I grow up that I would go to such a school so that I could help such children like we are. I am very happy in school. Its better there than at home. At least there I can go to clubs, we dance, we sing. We were in Žatec, in Liberec, in Ústí. We danced with our aunt who works as an assistant at the school. Our group is named „Black Eyes“.

If you would want to, you could come to dance and sing. I am sending you our picture of how we dance.

Čínsko reštauracija

Oka kurko amen džahas, e daj the o dad, andre čínsko reštauracija andre amaro foros. Ťešinavas man pro lačo chaben the somas zvedavo, sar vipadinel andre. Reštauracija sas vizdobimen všelijaka ornamenti the umělo jezirkos. Bašavelas kode cicho bašaviben. Pal o vudar amen navštivindža čišňikos, thodža amen paš o skamin. Palis amen but kidahas, savo len hin chaben. Me peske objednindžom smažimen rezanki, kachňakero mas. Savorenge amen koda chaben lačhes perel. E daj o dad peske objedňinde kaveja the me zafadinel nanukos. Jehkvar pre amaro skamin objevindža jekh aver čišňikos the pučľa amendar, či amen sam spokojimen, či amenge chutňinlas. Phendă amenge, že kada reštauracija hiňi leskeri. O dad pes leha diňa andro vakeriben the pre koncos peske ke amende bešľa the chudňa te vakerkerel. Vakerelas, sar Prahate študinelas bari škola, sar kerelas buči úřednikos Benešovos. Pale aviľa andre peskero phuv (andre Čina). Rozhodňindža pes, kaj avela kucharis the phuterela peskeri reštauracija. Sikhľolas pes ko mistros, jov les mukhľa jepaš berš ča te činel zeleňina a palis ča šaj kerelas aver taviben. Pro koncos geľa Martin andro Německo, pal peskera fajta a kode tavelas andro lakero podňikos. Palis avľa pro Čechy the kerdža peskera reštauracija. Le Martin hin mekh duj phrala, the jekh pheň. O dad leske muľa sar leske has ochto berš. O čhave mušinenas la dake te pomožinel, te živinel peskera fajta. Savore vištudinenas a hine andro dživipen spokojimen. O Martin džanel štar čhiba – německo čhib, francuzika čhib, rusiko čhib, sikra anglicko čhib. Pal amari phuv šukares vakerel, rado chal amare čechikane chabena the adadžive les hin but kamarata the prinžarkutne. But pes mange libinel leskero šukar likeriben the obdivinav, so dokazindža andro peskero dživipen.

Čínská restaurace

Minulý týden jsme si s maminkou a tátou zašli do čínské restaurace v našem městě. Těšila jsem se na dobré jídlo a byla jsem zvědavá, jak to vypadá vevnitř. Restaurace je vyzdobená všelijakými ornamenty a umělým jezírkem. Byla puštěná tichá hudba. Za dveřmi nás přivítal číšník, který nás uvedl ke stolu. Pak jsme si dlouho vybírali, jaké tam mají jídlo. Já si objednala smažené nudle a kachní maso. Nám všem tohle jídlo moc chutná. Rodiče si ještě objednali kávu a já zmrzlinu. Najednou se u našeho stolu objevil jiný číšník a zeptal se nás, zda jsme spokojení, jestli nám chutnalo. Představil se jako majitel restaurace. Táta se s ním dal do hovoru a nakonec si k nám přisedl a dal se do vyprávění. Vyprávěl, jak studoval v Praze vysokou školu, dělal úřednickou práci v Benešově. Pak se vrátil do své země – do Číny. Rozhodl se, že se vyučí kuchařem a otevře si restauraci. Učil se u mistra, ten ho nechal celý rok jenom krájet zeleninu a pak teprve mohl začít opravdu vařit. Nakonec Martin odjel do Německa za svými příbuznými a tam vařil v jejich podniku. Pak odjel do Čech a otevřel si svou restauraci. Martin má ještě dva bratry a jednu sestru. Táta mu umřel, když mu bylo osm let. Děti

musely mamince pomáhat, aby se rodina užívala. Všechny vystudovaly a jsou v životě spokojené. Martin umí čtyři jazyky – německy, francouzsky, rusky a trochu anglicky. O naší zemi mluví moc krásně, rád jí česká jídla a dnes tu má hodně přátel a známých. Moc se mi líbí jeho krásné chování a obdivuji, co všechno ve svém životě dokázal.

The Chinese Restaurant

Last week we went with mom and dad to a Chinese restaurant in our town. I was really looking forward to good food and I was curious about what it looked like inside. The restaurant is decorated with all kinds of ornaments and a fake lake. Quiet music was playing. Inside a waiter welcomed us and took us to a table. Then it took a long time to choose what kind of food to have. I ordered fried noodles and duck. We all really liked the food. Our parents even ordered coffee and ice cream. Suddenly a different waiter came to our table and asked if we are happy with everything, if we liked it. He introduced himself as the owner of the restaurant. Dad started to talk to him and eventually he sat down with us and got into a conversation. He talked about how he studied in Prague at college, worked as a clerk in Benešov. Then he returned to his country, to China. He decided that to become a chef and open a restaurant. He studied with a master who had him just cut vegetables for a whole year and then he could finally start to really cook. Eventually Martin went to Germany to his relatives and cooked in their restaurant there. Then he went to the Czech Republic and opened his own restaurant. Martin has two brothers and one sister. His father died when he was eight years old. The children had to help their mother so that she could feed the family. All of them studied and are satisfied in life. Martin knows four languages: German, French, Russian and a little English. He speaks very nicely about our country, he likes to eat Czech food and now he has many friends and acquaintances here. I really like his beautiful behavior and I admire everything that he has accomplished in his life.

MICHALA HOLUBOVÁ, 13, ZVŠ-DD, NYMBURK

Pal miri baba (Gavoro Spišska Bela)

E mami bešelas pre Slovensko. Lakera famelija ehas roľa u bale. Savore kerenas buči pre roľa, has lenge igen lačhes. Savoro pes musardžas, sar avlas o mariben, sar avle o Němci. La mamijake sas akor vaj efa berš. O Němci obsazinde savore khera andro gav. Pal o časos savoreng andal o gav phende, hoj te džan andro nakladno mašina, the bičhade len andro koncentračno taboris. E mami delas дума, hoj džanas dur. Lakeri daj ilas čepo te chal. Andro koncentračno taboris has o murša the o džuvľa extra. Andro jekh kher, kaj ehas e mami, ta has odoj the lakeri pheň. Ehas odoj but džene, furt odoj rovenas o čhavore. La mamijakri daj odoj pašlilas, ulililas lake čhavoro. Oda čhavoro mułas pal o duj džives. Mułas the la mamijakeri pheň, so odoj tiž has. Calo časos, so has odoj, has savore bokhale. Chudenas jekh krajka maro the zumiň.

Nič aver. Ňiko naši džalas avri andal o taboris, o čhave pes te bavinel. Miri mami has odoy jekh berš. Pal e vojna, sar o Rusi oslobodzinde, e mami peskera daha the dadeha gejle pale pre Slovensko. O kher rakhle burimen. Na has odoy aňi o blaki aňi o vudar. Na delas pes odoy te bešel. Sťehinde pes pro Čechi, kije famelija. Imar ņikda lenge na has avka lačhes, sar anglo mariben. E mami našti phirelas andre škola. Mušinelas pes te starinel pal o terneder phrala the pheňa.

Pro phuriben bajinelas, hoj na džanel te ginel the te pisinel. Kamľas te chudel varesave love vaš oda, kaj has andro koncentračno taboris. Užarelas, aľe na dodžidžilas pes. Lakere čhave aľe chudle ola love. Mro dad the e bibi.

Ňikda pre mami na pobisterava.

O mé babičce (z vesničky Spišská Belá)

Babička bydlela na Slovensku. Její rodina měla pole a prasata. Všichni chodili dělat na pole a měli se moc dobře. Všechno se zničilo tím, že přišla válka, když přišli Němci. Babička tehdy bylo teprve sedm let. Němci obsadili všechny domy ve vesnici. Po nějakém čase všem z vesnice rozkázali, aby nastoupili do nákladních vagónů a odeslali je do koncentračního tábora. Babička vyprávěla, že jeli dlouho. Maminka vzala s sebou jen trochu jídla.

V koncentračním táboře byli muži a ženy zvlášť. V tom domě, kde byla babička, s ní byla i její sestra. Bylo tam moc lidí, děti pořád plakaly. Babiččina maminka tam porodila, narodilo se jí děťátko. To miminko ale po dvou dnech umřelo. Umřela i babiččina sestra, která tam taky byla. Celou tu dobu, co tam byli, trpěli hladem. Dostávali jen krajíček chleba a polívku. Nic jiného. Nikdo nesměl opustit tábor, děti si nesměly hrát.

Babička tam žila jeden rok. Po válce, když je Rusové osvobodili, se babička se svými rodiči vrátila na Slovensko. Dům našli zbořený. Nebyly tam ani okna, ani dveře. Nedalo se v něm bydlet. Odstěhovali se do Čech za svými příbuznými. Už nikdy jim nebylo tak dobře jako před válkou. Babička nemohla chodit do školy. Musela se starat o mladší sourozence.

Ve stáří se styděla, že neumí číst a psát. Žádala aspoň o odškodnění za to, že byla v koncentračním táboře. Čekala, ale nedožila se. Ty peníze ale dostaly její děti – můj táta a teta.

Na babičku nikdy nezapomenu.

About My Grandmother (from the village of Spišská Belá)

My Grandmother lived in Slovakia. Her family had fields and pigs. Everyone worked in the fields and they lived well. Everything was ruined when the war came. My grandmother was just seven years old. The Germans occupied all of the houses in the village. After some time they ordered everyone in the village to get into trucks and they took them to a concentration camp. Grandma said that they drove for a long time. Her mom took only a little food with them. Men and women were separated in

the concentration camp. My grandmother's sister was with her in the building in the concentration camp. There were a lot of people there. The children were constantly crying. Grandma's mother delivered there, she had a baby. The baby died after two days, though. Even grandma's sister died that was there also. She suffered from hunger the whole time she was there. They only got a slice of bread and soup. Nothing else. No one was allowed to leave the camp, children were not allowed to play.

Grandma was there for one year. After the war, when the Russians freed them, grandma and her parents returned home to Slovakia. They found their house destroyed. There weren't even widows or doors. They couldn't live in it. They moved to the Czech lands to their relatives. They never lived again like they did before the war. Grandma couldn't go to school. She had to take care of her younger siblings. When she was old, she was embarrassed that she could read or write. She requested reparations for the fact that she was in the concentration camp. She waited but she died first. But her children got the money; my father and aunt.

I will never forget my grandmother.

MARIE KIPOROVÁ, 12, DD-ZVŠ NYMBURK

Peršo Karačoňa

Sar amen iľas socialka kheral, ligende amen kijo Dobřichovice. Odoj samas jekh čhon. Palis amenge phende, hoj džas andro dětsko domovos kijo Nymburkos.

Rovavas. Na džanavas, so man the mire phralen the le pheňen užarel.

Sar odoj avľam, avľas e raditelka the e hlavno vychovatelka. Tiž e socialka. Dine amen pre trito skupina. Džahas upre le gangenca. Daravas man, aľe e vychovatelka, so amen užarelas, has lači u phendžas amenge, hoj džas te cinel grati pre amende.

Rači has mange igen smutno. Našti sovavas, mišľinahas pre daj. Andre oda avľas jekh rakľi le taňiriha kaj has o šunkofleki. Phendžas mange peskero nav, vičinelas pes Hanka. Dahas amenge дума sar oda adaj hin. Tiš but asahas.

Palis pes mange kamelas te sovel. Džavas suno, hoj sam savore jekhetane.

Tosara uštilam upre, e bibi andal o dětsko domovos amenca geľlas andre škola. Andre škola man seznamindžom la Sabrinaha. Akana laha bešav andre lavica. Sam kamaratki.

E daj hin amenge igen nasvali. E doktorka amenge phendžas, hoj but na dživela. Kamavas bi, kaj mri daj te avel sasti. Oda mange jekhubter prajinav.

První Vánoce

Když si nás z domu vzala sociálka, odvezli nás do Dobřichovic. Tam jsme byli jeden měsíc. Pak nám řekli, že jdeme do dětského domova do Nymburka.

Plakala jsem. Nevěděla jsem, co mne a moje sourozence čeká. Když jsme tam přijeli, přišla ředitelka a hlavní vychovatelka. A taky sociálka. Dali nás do třetí skupiny.

Procházeli jsme chodbami. Bála jsem se, ale vychovatelka, která na nás čekala, byla hodná a řekla nám, že si půjdem koupit nějaké oblečení.

V noci mi bylo moc smutno. Zdál se mi sen, jak jsme všichni spolu. Ráno jsme vstali a teta z dětského domova s námi šla do školy. Ve škole jsem se seznámila se Sabrinou. Teď s ní sedím v lavici. Jsme kamarádky.

Naše maminka je moc nemocná. Paní doktorka nám řekla, že dlouho žít nebude. Přála bych si, aby se maminka uzdravila. To si přeji nejvíc ze všeho.

First Christmas

When the social welfare office took us away from home they took us to Dobřichovice. We were there for one month. Then they told us that we are going to the orphanage in Nymburk.

I cried. I didn't know what was waiting for me and my brothers and sisters. When we got there the director and head teacher came. And also the social worker. They put us in the third group. We walked the halls. I was afraid, but the teacher that was waiting for us was nice and told us that we are going to buy some clothes.

That night I was very sad. I had a dream that we were all together. In the morning we woke up and the teacher from the orphanage took us to school. In school I met Sabrina. Now I sit on the bench with her. We are friends.

Our mother is very sick. The doctor told us that she will not live long. I wish that my mom would get better. This is what I wish for most of all.

ŽANETA MIKOVÁ, 12, ZVŠ MĚLNÍK

Me the škola

Phirav andre 5.A. zvláštno škola Rousovice. Amari trjeda hiñi andre 1. patros the hiñi but phuri. Andre amari trjeda hin deš čhave the jekh učitelka. Tel kada berš phiras te plavinel, phiras andro kinos, andro divadlo, jezdinas pro vylety the pre škola v přírodě. Tiž keras ručno buťi sar hin avrisivkeriben, kreslišagos, pekiben. Sako jevend e škola kerel karačoňakero hojscina, phiras pre karačoňakero jarmarkos te prekidkerel vinšišagos the dinoro vaš e familija, jekhe laveha calo školano berš hino igen pestro, hin amen but šukar dživesa the but zaujimavo keriben. Miri nejfeder kamaratka pes vičinel Kačka. Andre amari trjeda hin amen pandž čhajora. Julina, Martina, Kateřina the me the Kačka. Romane čhave amen sikhade lengere gilora the kheliben. Tiš pre řelocvikos nacvičinas the khelibnaskero likeriben. Jekhsigeder me pes čepo daravas, akana som kadaj rado the pes mange pačisajol.

Já a moje škola

Chodím do páté třídy na zvláštní škole v Rousovicích. Naše třída je v prvním patře a je hodně stará. V naší třídě je deset dětí a jedna učitelka. Letošní rok chodíme na plavání, do kina, do divadla, jezdíme na výlety a na školu v přírodě. Také děláme ruční práce jako vyšívání, kreslíme, pečeme. Každou zimu škola připravuje vánoční hostinu, chodíme na vánoční jarmark, abychom pro své rodiny vybrali dárky a přání, jedním slovem celý školní rok je velice pestrý. Máme mnoho zajímavých dní a zajímavých činností. Moje nejlepší kamarádka se jmenuje Kačka. V naší třídě je pět holek. Julina, Martina, Kateřina, já a Kačka. Romští kluci nás naučili jejich písničky a tance. I na tělocviku teď nacvičujeme taneční vystoupení. Nejdřív jsem se trochu bála, teď jsem tu ráda a líbí se mi tady.

Me and My School

I am in the fifth grade of a special remedial school in Rousovice. Our classroom is on the first floor and is very old. There are ten students and one teacher in our class. This year we go swimming, to the movies, to the theater, we go for trips and to the mountains. We also do handiwork like embroidery, drawing and we bake. Each winter the school prepares a Christmas party, we go to the Christmas market so that we would select some gifts and cards. In a word the whole school year is very busy. We have many interesting days and interesting activities. My best friend is named Kačka. There are five girls in our class: Julina, Martina, Kateřina, me and Kačka. The Romany boys taught us there songs and dances. We even practice our dance performance in gym class. At first I was a little bit scared, but I am happy and I like it here.

MARTINA KARSCHOVÁ, 12, ZVŠ MĚLNÍK

Miro prjatelj's

Miro najbuter the najpativales prjatelj's hino miro rukono. Hin leske trin berš the vičinel pes Robin. Hino ciknoro, bavinel pes the igen pes prikikidel sar man rado dikhel. Nejbuter rado dikhel la da vaš oda, hoj pes lestar nejbuter starinel. Hin les peskero thanoro, but zabaviskos. Pherdo čaro pañi granulenca, savo chal po calo džives. Nejbuter rado chal mas the salama. Rado phirel motoriha the rado phirel avri pes te predžal. Jevende urel tato svedros či kombineza, te na avel leske bari šil. Fadžinelas bi. Nejbuter rado dikhel jiv, rado pes bavinel labdaha. Leskero chaben hin kokalore, save rado žvikinel the okusinel. Nejfeder sovel the odpočivinel pre peskero thanoro. Jov hino prjatelj's the mazličkos calo familijake.

Můj přítel

Mým nejlepším a nejuvěrnějším přítelem je náš pes. Jsou mu tři roky a jmenuje se Robin. Je maličký, hraje si a vždycky se ke mně tiskne, jak moc mě má rád. Nejraději má maminku, protože ta se o něj nejvíc stará. Má svoje místečko a u něj hodně hraček. Plnou misku vody a granulí, které sní během celého dne. Nejradši ze všeho má maso a salám. Rád jezdí autem a rád chodí ven na procházky. V zimě nosí teplý svetřík, aby mu nebyla zima. Promrzl by. Nejradši ze všeho má snít a rád si hraje s míčem. Jeho jídlo, to jsou kosti, které rád okusuje a žvýká. Nejraději spí a odpočívá na svém místečku. Je to přítel a mazlíček pro celou naši rodinu.

My Friend

My best and most trusted friend is our dog. He is three years old and his name is Robin. He's tiny, he plays and presses up to me the way he loves me so much. He loves mom the most because she takes care of him the most. He has his own place and lots of toys there. A bowl full of water and dog food that he eats during the whole day. He likes meat and salami the most of all. He likes to go in the car and likes to go out for walks. He wears a warm sweater in the winter so that he wouldn't be cold. He would freeze. He likes snow the best and he likes to play with a ball. His food: bones, which he likes to gnaw on and chew. He likes to rest and sleep on his place the best. He is a friend and a pet for our whole family.

KRISTÝNA GRUNDZOVÁ, 13, SPEC.ŠKOLA, PRAHA

* * *

Vakerava pal miri baba a joj mujas. Rado amen (pes) dikhahas. Miri baba has šukar. Me pre late rado gondojinav. Sar me a miri famelija gejam pro cintaris, me mujom andro roviben. Sar gejom khere, na kamavas nič te kerel. Miri daj mange phendžas: „Ma rov, oj pre tute rado dikhelas. Oj hiñi upre a dikhel so keres a sar roves.“ Miro jilo man igen pal late dukhal. Sako džives me pre late gondojinav. Ale o dživipen džal dureder.

* * *

Napiši vám o své babičce a o tom, jak nám umřela. Měli jsme se moc rády. Moje babička byla krásná. Ráda na ni vzpomínám. Když jsem s naší rodinou šla na hřbitov, umírala jsem zoufalstvím. Když jsem přišla domů, nechtělo se mi nic dělat. Maminka

mi ale řekla: „Nebreč, ona tě měla moc ráda. A teď je nahoře a dívá se, jak se chováš a jak brečíš.“ Srdce mě po ní moc bolí. Každý den na ni myslím. Ale život jde dál.

* * *

I am writing to you about my grandmother and about how she died. We loved each other. My grandmother was beautiful. I like to think about her. When I went to the cemetery with our family I was dieing of despair. When I came home, I didn't want to do anything. But my mom said to me, “Don't cry, she loved you very much. And now she is in heaven and she is watching how you behave and how you are crying.” My heart aches for her. I think about her every day. But life goes on.

KAMIL FERENC, 13, VÍTKOV

Pal miro rikono

Jekhvar rači samas me the miro kamaratos avri. Akana šunas, sar vareko mučinel rikones. Denašahas khere a phendām le dadoske. Geļam pal koda gadžo a phendžam leske, kaj les te na mučinel. A posledno, mek les lestar cindžam. Iļam les khere a mordām les. Diņam les granule. Palik leha geļam ko doktoris a jov les ošetřindā. O doktoris phendā, že mek kavka že les ošetřindā.

Esas baro vlčakos a vičinlas pes Blesk. Našti sas khere, tak o dad leske kerđa pre bar (zahrada) bari buda. Esas furt pharo. Geļam andro utulkos a kidņam leske fenka, belgicko vlčakos. Andām la khere a sikhadām la la dake. E daj lake diņas nav Rita. Esas caļi rado. Phenelas amenge, sar esas cikņi, tak la sas rikono, ale kokršpanelis.

Thodām la Rita le Bleskoha andre buda. Brzy pre pende peske zvikinde. Esas lenge mištes ke amende. Vaš o duj čhon len avla pandž cikne rikonore. O dad trinen bikendā a duj amenge mukhļam. Jekhes diņam la biba a koles ciknonores mange iļom. Vičinlas pes Ben. Tak hin amen e Rita, o Blesk, o Ben. Rado dikhav le rikonen, aļe nejradeder vlčaken.

Můj pes

Jednou večer jsme s kamarádem Martinem šli na procházku. Najednou jsme slyšeli, jak někdo týrá pejska. Běželi jsme domů a řekli jsme to tatínkovi. Pak jsme s ním šli za tím pánem, aby toho psa netýral, a nakonec jsme ho od něj koupili a vzali jsme ho domů. Vykoupal jsem ho a dal jsem mu granule. Pak jsem s ním šel k doktorovi a on ho ošetřil. Říkal, že to bylo jen tak tak. Byl to velký německý ovčák a dostal jméno Blesk. Protože nemohl být doma, postavil mu táta na dvorku z prken velkou boudu. Byl pořád smutný, a tak jsme zajeli do útulku a vybrali si fenku německého ovčáka, Ritu.

Vzali jsme ji do auta a dovezli domů. Maminka byla ráda a vyprávěla nám, že když byla malá, měla taky svého pejska, kokršpaněla.

Dali jsme Ritu k Bleskovi. Brzy si na sebe zvykli a měli se u nás dobře. Za dva měsíce se narodilo pět roztomilých štěňátek. Tři táta prodal a dvě jsme si nechali. Jedno jsme dali tetě a toho nejmenšího, jmenoval se Ben, jsem si nechal. Tak máme Bleska, Ritu a Bena. Mám moc rád psy. A nejvíc ze všech vlčáky.

Překlad autor

My dog

One evening my friend Martin and I went for a walk. All of a sudden we heard how someone is abusing a dog. We ran home and told my dad about it. Then we went with him to see that man so that he wouldn't abuse the dog. In the end we bought him off of him and took him home. I bathed him and gave some food. Then I went with him to the doctor and he examined him. He said that it was just so so. He was a big German shepherd and he got the name Blesk – Flash. Since he couldn't be at home, dad built him a doghouse from boards in the courtyard. He was always sad, but then we went to the pound and picked out a female German shepherd, Rita. We put her in the car and took her home. Mom was happy and she told us how when she was little she had her own dog, a cocker spaniel.

We gave Rita to Blesk. They soon got used to each other and were happy with us. Two months later five adorable puppies were born. Dad sold three of them and we kept two. We gave one to my aunt and the smallest one, his name was Ben, we kept. So we have Blesk, Rita and Ben. I love dogs. And most of all shepherds.

RICHARD SIVÁK, 11, VÍTKOV

Pal miri phuri daj

Miri phuri daj hiñi lachi džuvli. Joj imar hiñi phuri. La hin 81. Vžycky mange vakerkerlas pal o dujto svetovo mariben. Džanel koles, so dareso kerđa, te začarinel. Lel o roja a prečhivkerel len a vakerel peske paše a koda nalačo manuš pre aver gives šilinelas sar dilino. Jekhvar pes la babake dareso ačhila, geľa andre špitala a amen kamahas te džal pal late ale joj imar esas pre aver džives khere, protože podepisinda. Miro dad varekhaj geľa oj pre leste užarlas trin džives. Palis geľa pal e baba a joj pale čarinelas. Thoda le dadoskero gad pre kliša a bešta peske paš e jag a vakerelas peske vareso. O dad pre aver džives esas khere. Geľam Vsetinoste pal e bibi a joj džanlas pes te proměñinel andre žaba. Jekhvar pes proměñinda a amen la našti arakahas. Miro papus tiž džanelas te čarinel. Jekhvar dikahas pro filmes pal o netopyra. A jov

pes proměňindā andro netopyros a me man darandilom a palis džanavas leskero tajemství, ale oda esas but baro tajemství a palis džanavas, kaj te rodel pre podos, sar netopyros. Tosara esas khere, ale koda džives muľa a savore gelam pro pohrebos.

Pal o čhon pal mande avľa o papus. Znovu zjevindā pes a me gelom pro hřbitovos. Zrovno esas Dušičky a esas 12 ori. Esas manca jekh kamaratos, o Vaškus. Dikhľam bare rikones a dičholas sar vlkodlakos. Sas les lole jakha a paš leste beľelas e mačka, so dičholas sar ričh (medvědis) Baribal. Darandilam a denašahas het. Ale jon pal amende denašenas. Amen dodenaštam khere, savoro phendām la mamake, ale joj amenge na pačalas. Amen phendām, kaj te dikhel pal e blačka. Terdonas odoj soduj džene. E daj tiš darandilā a zagravčindā kša Jon pes rozdenašle.

A oda sa čačo!

O mé babičce

Moje babička je moudrá žena. Ona už je stará, má 81 let. Vždycky mi vyprávěla o druhé světové válce. A taky umí začarovat toho, kdo něco zlého udělal. Vezme lžičky, přehazuje je, mluví si k tomu a ten zlý člověk na druhý den šílí jako blázen. Jednou se babičce něco stalo, jela do nemocnice a my jsme chtěli jet za ní, ale ona už byla druhý den zase doma, protože podesala revers.

Jednou můj táta někam odjel, mamka na něj čekala tři dny a pak šla za babičkou a ona zase čarovala. Dala tátův svetr na kliku, sedla si u ohně a mumlala si něco. Táta byl druhý den doma a jeli jsme do Vsetína za tetou. Moje teta se uměla proměnit v žábu. Jednou to udělala a my jsme ji nemohli najít.

Taky můj děda uměl čarovat. Když jsme se jednou dívali na film o netopýrech, tak se proměnil v netopýra. Lekl jsem se, ale věděl jsem, že to je moc a moc velké tajemství, a taky jsem věděl, kde dědu hledat. Přece na půdě, jako netopýra. Ráno byl zase doma, ale toho dne umřel a všichni jsme šli na pohřeb.

Asi za měsíc se mi děda znovu zjevil. Šel jsem na hřbitov, byly zrovna Dušičky a bylo 12 hodin. Byl se mnou i můj kamarád Vašek. Uviděli jsme tam velikého psa, vypadal jako vlkodlak a měl rudé oči. Vedle něj seděla kočka, co vypadala jako medvěd Baribal. Vylekali jsme se a rozběhli jsme se pryč, ale oni běželi za námi. Běželi jsme o sto šest a doběhli jsme až k nám domů. Všechno jsme to doma řekli, ale mamka nám nevěřila, tak jsem jí řekl, aby se podívala z okna ven. Stáli tam oba. A mamka se taky lekla, a pak zavolala: „Kšá!“ A oni se rozutekli.

A to je všechno pravda!

Překlad autor

About My Grandmother

My grandmother is a wise woman. She is old now, eighty-one years old. She always told me about the second world war. She also knows how to curse anyone who does something evil. She takes spoons, moves them around, talks over them and the next

day that person goes crazy like a lunatic. Once something happened to grandma, she went to the hospital and we wanted to go to see her, but she was already home the next day because she signed a release.

Once my dad went somewhere, mom was waiting for him three days and then went to see my grandmother and she used some spell again. She put dad's sweater on the door handle, sat at the fire and mumbled something. Dad was home the next day and we went to Vsetin to see my aunt. My aunt knew how to turn into a frog. She did it once and we couldn't find her.

My grandpa also knew how to číst spells. Once when we were watching a movie about bats he changed into a bat. I was scared but I knew that it is a very, very big secret and I also knew where to find grandpa. In the attic of course, like a bat. In the morning he was home again, but he died that day and we all went to the funeral.

About a month later my grandfather appeared again. I went to the cemetery, it was All Saints' Day and midnight. My friend Vašek was with me. We saw a huge dog there, it looked like a wolf hound and it had red eyes. A cat was sitting next to it, which looked like the bear Baribal. We got scared and we ran away, but they ran with us. They ran like the wind and they ran with us all the way home. We told all about it at home, but my mom didn't believe us so I told her to look out the window. They were both standing there. Mom also got scared, but then she yelled, "Kšá!" and they ran away.

And all of this is true!

LUBOŠ SAMOHÝL, 16, RUMBURK

* * *

Pisnav tumenge pal miri famelija. Sam trin čhave, me, o phral Daniel, o Robin. Sam trin murša, pheň amen nane. Miro dad hino gadžo a e daj romaňi. Hine imar jekhetane 21 berš u igen šukar dživen jekhtene. Na dokeren pen, na maren pen, u amen rado dikhen. E daj kerel andre škola asistentka, o dad maľaris u me sikhľuvav kuchariske the čišňikoske. O Daniel, leske 21 berš u buči les nane, kamel te džal andre Anglija te kerel buči. O cikno Robin phirel andre peršo třida a leske hin 6 berš. Igen som rado, hoj man hin kajsi daj th' o dad. Kamav te phenel, hoj savore Roma pes majinel rado te dikhel, bo sam pro svetos ča jekhvar a amen le Romen hin lačo jilo sar mira dajora.

* * *

Píšu vám o mé rodině. Jsme tři bratři, já, bratr Daniel a Robin. Jsme tři kluci, sestru nemáme. Táta je gádžo a mamka je Romka. Žijí spolu už dvacet jedna let a žijí spolu moc krásně. Nehádají se, nebijí se a nás mají rádi. Maminka dělá asistentku ve škole, tatínek je malíř a já se učím v oboru kuchař - číšník. Danileovi je dvacet jedna let a nemá práci, chce jet za prací do Anglie. Malý Robin chodí do první třídy a je mu šest

let. Jsem moc rád, že mám takové rodiče. Chci říct, že všichni Romové by se měli mít takhle rádi, protože na světě jsme jen jednou a my, Romové, máme takovéhle srdce, jako moje maminka.

* * *

I am writing to you about my family. We are three brothers; me, my brother Daniel and Robin. We are three boys. We don't have a sister. Dad is a gadjo and mom is a Romany. They live together now for twenty-one years and they live together very beautifully. They don't argue, they don't fight and they love us. Mom is an assistant at school, dad is a painter and I am learning to become a cook - waiter. Daniel is twenty-one years old and he doesn't have a job. He wants to go find work in England. Little Robin goes to first grade and he is six years old. I am very happy that I have such parents. I want to say that all Roma should love each other this way because we are all one on this earth and we, Roma, we have hearts like my mom.

MIRKA KUNOVÁ, 14, STRAKONICE

* * *

**Bešav pal e blaka,
dikhav tire jakha,
me tut, čhaje, kamav.
Av pale tu ke ma,
de mange tire vasta,
miro jilo pal tute, čhaje, rovel.
Soske me tut arakhľom pal o drom,
o jilo marel andre ma sar tut dikhav.
Šukares hasas,
tire vušta hine gule sar čerešňa.
Soske mange, čhaje, tu odgeľal.**

* * *

U okna sedím,
do očí ti hledím,
miluji tě, moje milá.
Vrať se ke mně,
vezmi mě za ruku,
srdce mi pro tebe pláče.

Proč jsem na svojí cestě potkal právě tebe,
srdce mi buší, jak tě jen zahlédnu.
Krásně se směješ,
rty máš sladké jako třešně.
Proč jsi mi, lásko, odešla?

* * *

I sit at the window,
I gaze into your eyes,
I love you, my dear.
Come back to me,
Take me by the hand,
My heart cries for you.
Why, on my journey did I meet you?
My heart is pounding, when I just catch a glimpse of you.
You have a beautiful smile,
Your lips are as sweet as cherries.
Why, my love, did you leave me?

NINA KANDROVÁ, 16, ROŽNOV POD RADHOŠTĚM

* * *

Vičinav man Nina Kandrová, narodisalilom ke Vsetina, dives 1.4.1988. Bešav Rožnovoste, pre 6. května 1349. Rožnovoste ehin muzeum u but manuša phiren te dikhel, sar varekana dživenas o manuša. Jekh berš phiravas te sikhľol kucharkake the čišnikoske ke Valaška. Jon mange tiž kerde buči sar romaňi asistentka andre zvlaštno škola. Kaja buči man bavinel, bo rado dikhav cikne čhavoren. Meržinel man, kaj pal deš čhon mange mušinav te rodel hinke aver buči.

Hin olestar pandž berš sar somas ke Praha te soutěžinel. Akor somas cikňi čhajori, he daravas te ďal ke Praha. Dikhľom odoj znama herečka, e Světlana Nalepkovo, dikhľom šukar zamkos. Adadžives šaj phenav, kaj som but rado, kaj pes zučastňindom pre kaja soutěž sar Romano suno. Adadžives som phureder, godaveder, prajinav savoreng e muršenge the čhajenge ko soutěžinel, mi den peskro jilo bare kinaha, bo jon na keren ča vaš peske, aľe ušťaven o jilo andre he savore amare čhave.

* * *

Jmenuji se Nina Kandrová, narodila jsem se ve Vsetíně, dne 1.4.1988. Bydlím v Rožnově pod Radhoštěm, 5. května 1349. V Rožnově se nachází i hojně navštěvované muzeum v přírodě. Jeden rok jsem se učila jako kuchař-číšník přes Romprojekt ve

Valašském Meziříčí. Ten mi zajistil práci romské asistentky ve ZvŠ Rožnov pod Radhoštěm. Toto zaměstnání mě baví, protože mám ráda práci s dětmi. Mrzí mě, že si budu muset po deseti měsících hledat nové zaměstnání.

Před pěti lety jsem byla v Praze na soutěži Romano suno. Velmi jsem se té soutěže bála, byla jsem dítě. Pak jsme jeli do Prahy, sešli jsme se s významnými lidmi jako s herečkou Světlanou Nálepkovou, a viděla jsem nádherný zámek. Dnes mohu říci, že jsem velmi ráda, že se můžu zúčastnit takové soutěže jako Romano suno. Jsem starší, rozumnější a přeji všem klukům a holčákům, kdo soutěží, ať dají své srdce z radosti, protože to nedělají jen pro sebe, ale pro celou další generaci našich dětí.

* * *

My name is Nina Kandrová. I was born in Vsetín on April 1. 1988. I live in Rožnov pod Radhoštěm, 5 May 1349. In Rožnov many people visit the open-air museum. I have been studying for one year to become a cook-waiter through Romproject in Valašské Meziříčí. Through the program I got a job as a Romany assistant in the Special Remedial School Rožnov pod Radhoštěm. I like this job because I like to work with children. Its too bad that in ten months I will have to look for a new job.

Five years ago I was in Prague at the contest Romano Suno. I was really afraid of the contest but I was just a child. Then we went to Prague and we met with important people like actress Světlana Nálepková and I saw a beautiful chateau. Today I can say that I am very happy that I can take part in such a contest like Romano Suno. I am older and wiser and I wish for all girls and boys who compete that they put their hearts into it from joy because they are not only doing it for themselves, but for whole future generations of our children.

MIREK TIŠER, DENISA KUBÍKOVÁ, 15, OSTRAVA – PŘÍVOZ

* * *

**Džav pal o drom andre škola,
perel pre ma jiv.
Perdal e blaka dikhas, sar o čhavore pes sankinen.
Keras amenge sněhulakos he asas,
he te amenge hin vasta fadžimen, amen na preačas.**

**Jiv pes rozdžala a amen pes imar na sankinaha, jevend oddžal, linaj avel.
O čirikle aven pale u šukares gilaven.
Linaj maj avela u amen džaha andal e škola avri. Nevo životos pre amende užarel.
Ale andro jilo amenge e škola leperaha.**

* * *

Jdu po cestě do školy,
padá na mě sníh.
Za okny je vidět, jak děti sáňkují.
Stavíme sněhuláka, smějeme se,
i když máme zmrzlé ruce, nepřestanem.

Sníh roztaje a už sáňkovat nebudem, odejde zima, přijde léto.
Zase budou krásně zpívat ptáci.
Léto tu bude hned a my vyjdeme ze školy. Čeká na nás nový život.
Ale v srdci nám zůstane vzpomínka na školu.

* * *

I am walking the path to school,
snow falls on me.
Through the windows you can see how children are sledding.
We are building a snowman and laughing
even though my hands are frozen, we don't stop.

The snow is melting and we won't go sledding anymore.
Winter is going away, summer is coming.
The birds will once again sing beautiful songs.
Summer will be here soon and we will finish school.
A new life is waiting for us,
but in our hearts memories of school will remain.

MILAN KOKY, 15, PLZEŇ

* * *

**Me džav mire dromeħa,
e priroda paš mande pachinel sar ruħa.
Asaben andro muj man hin,
vasteħa chudňom e ruħa.
Tosara phundravav e blaka -
šunav o pachi, žužo balvaj he e priroda.**

* * *

Jdu po cestě,
příroda okolo mě voní jako růže.
Na rtech mám úsměv,
rukou jsem se dotkl růže.
Ráno otevřu okno -
cítím, jak všechno voní, čistý vítr a příroda.

* * *

I am walking along the path.
All around me nature smells like a rose.
I have a smile on my lips.
In the morning I open the window.
I can smell how fragrant everything is, clean wind and nature.

LUCIE CÍNOVÁ, 15, ZVŠ ČESKÁ LÍPA

Amari ředitelka

Andre amari škola, zvláštno, phirav ciknovatar. Mange hin imar dešupanč berš. Možno tumen čudalinen, hoj pisinav pal miri ředitelka. Oda bi mušinenas la te prindžarel, savi lači hiňi. Igen pes pal amende, pal o romane čhave, starinel. So amenge kempel, džas pal late. Níkda na phenel, hoj la nane kana, ale šunel savoro, so lake vakeras.

Mira dajora sas baro pharipen. Mukla amen o dad šov čhaven la daha korkoren. Na has amen aňi so te chal u joj amenge savoreha pomožinelas. Save problemi amen andre škola hin, joj amenge pomožinel. Akana som posledno berš andre škola. Aver berš imar džav te sikhľol u joj pes pal mande starinel, kidel mange savi nekfeder škola, kaj te na počinas but. Andal e škola phiras tiž te khelel. Cindža amenge romane rokľi. Sar đas te vistupinel, vsadzi hiňi paš amende. Rado šunel romane gija u hiňi igen rado, te vihrajinas. Na džanav sar predživava o nevo berš, te imar andre škola na phirava. Igen mange pal late ela pharo. Kajsas lača ředitelka bi prajinavas savore romane čhavege, sar amen hin amari ředitelka.

Ačhen Devleha.

Naše ředitelka

Do naší školy, zvláštní, chodím odmalička. Je mi teď patnáct let. Možná, že se divíte, proč píšu právě o naší ředitelce. Ale to byste ji museli znát, jaká je hodná. Moc se o nás,

romské děti, stará. Vždycky, když něco potřebujeme, jdeme za ní. Nikdy neřekne, že nemá čas, a vyposlechne si všechno, co jí chceme říct.

Moje maminka měla velké starosti. Táta nás nechal šest dětí samotné s mámou. Neměli jsme ani nic k jídlu, a ona nám se vším pomohla. Když máme nějaké problémy ve škole, vždycky nám pomůže. Teď jsem ve škole poslední rok. Příští rok jdu do učení a ona se o mě stará, vybírá, která škola je pro mě nejlepší, také abychom nemuseli tolik platit. Mimo školu také chodíme tančovat. Koupila nám cikánské sukně. Je s námi všude, i když jedeme na vystoupení. Má moc ráda romské písničky a má radost, když vyhráváme. Nevím, jak přežiju ten příští rok, když už nebudu chodit do naší školy. Bude se mi po ní moc stýskat. Takovou skvělou ředitelku jako máme my, bych přála všem romským dětem. Ať se vám daří.

Our director

Since I was little I have gone to our school, special remedial school. Now I am fifteen years old. Perhaps you are wondering why I am writing about our director? But you would have to know her, how kind she is. She really likes us Romany children. Whenever we need anything we go to her. She never says that she doesn't have time and she listens to everything that we want to tell her.

My mom had big problems. Dad left us six children alone with mom. We didn't even have anything to eat and she helped us with everything. When we have some problems in school she always helps us. Now I am in my last year at school. Next year I will go to study and she is taking care of me, choosing which school is best for me and so that we wouldn't have to pay too much. Outside of school we go to dance. She bought us gypsy dresses. She goes with us everywhere, even when we go for some performance. She loves gypsy songs and she is happy when we win. I don't know how I will survive next year when I will no longer go to our school. I will really miss her. I wish all Romany children had such an excellent director as we have.

Success in all you do.

TIBOR BALOG, 16, ZVŠ A PRAKTICKÁ ŠKOLA, PARDUBICE

Miro romano dživipen

Phirav andro pervo ročníkos, kaj sikhjuvav kuchariske. Sihkjuvav man kuchariske bijo oda, hoj rado tavav. U mek rado khelav, bijo oda amen le čhavenca peske phendam, hoj khelaha jekh narodno tancos so pes vičinel capoeira.

Phiras odoj pandž čhave, imar duvar vistupinkerahas u hin amen lači učitelka, so amen sikhavel. Hin odoj bari pheras. Akana ijam ke peste mek jekhe čhavores, so kerelas amenca capoeira. Ta akanakes sam šov čhave. Akanakes keras nevi sestava, so khelahas pro nevo vystoupeni. Igen pes lošanas le čhavenca, sar džaha te vistupinel,

bo kada trito vistoupeni ela prekal amende baro zažitkos. Kada bojovno tancos pes sikhjuvas andre škola. Kada tancos pes kamas te sikhjuvel igen but, bo kamas te hel mek feder.

Můj romský život

Chodím do prvního ročníku, kde se učím na kuchaře. Na kuchaře se učím, protože rád vařím. A taky rád tancuju, a proto jsme si s klukama řekli, že budeme dělat jeden tanec, co se jmenuje capoeira.

Je nás pět kluků, už jsme dvakrát vystupovali a máme skvělou učitelku, která nás trénuje. Je to velká sranda. Teď jsme přijmuli ještě jednoho kluka, který s námi capoeiru bude tancovat. Takže nás je teď šest. Nacvičujeme novou sestavu, kterou budeme tančit na příštím vystoupení. Už se s klukama strašně těšíme, až budeme vystupovat, protože pro nás bude toto naše třetí vystoupení velký zážitek. Učíme se ten bojový tanec ve škole. Jsme pro něj zapálení a chceme v něm být ještě lepší.

My Romany life

I go to the first year where I am studying to be a cook. I am learning to be a cook because I like to cook. I also like to dance and that's why we decided with the guys that we will do one dance named capoeira. There are five of us guys, we have already had two performances and we have a super teacher who trains us. It's a lot of fun. Just now we took on one more guy who will dance the capoeira with us. So now there are six of us. We are practicing an new line-up that we will use in our next performance. I and the guys are really looking forward to when we will perform because this third performance will be a big deal for us. We are learning this martial arts dance in school. We are really fired up about it and we want to be even better at it.

JAN JOŠKA, 17, ZVŠ PARDUBICE

Pal kadi gijori

**Som rado hoj miri čhajori
bešel paš mande
u dikel pre mande.
Som rado hoj dživav
u hoj man hin vareko,
ko man podporinel.
Kamav, hoj andro miro dživipen
kerav vareso baro.**

O té písničce

Jsem rád, že je u mě
moje dívka
a dívá se na mě.
Jsem rád, že žiji
a že mám někoho,
kdo mne podporuje.
Přeju si ve svém životě
něco velkého dokázat.

About the Song

I am happy that she is with me,
my girl
and she is looking at me.
I am happy that I'm alive
and that I have someone
who supports me.
I wish that in my life
I will do something great.

JAROSLAV BIHARY, 14 LET, ZVŠ, PLZEŇ

* * *

**Sar dikhľom pal e blaka
šundom kode asaviben
Kerdžom jiveskero
Sas man šilale vasta
Palis geľom khere pal o drom,
geľom peske khere pal e vastuňi.**

* * *

Když jsem vyhlédl z okna,
venku byl slyšet smích.
Postavil jsem sněhuláka,
měl jsem ledové ruce.
Šel jsem cestičkou domů
šel jsem si domů pro rukavice.

* * *

When I looked out of the window
laughter was heard outside.
I built a snowman,
I had hands like ice.
I took a path home
I went home for gloves.

LUCIE BÍLÁ, 15, ZVŠ MĚLNÍK

Romaňi zabava

Vičínav man Regina. Hin mange 16 berš. Som romaňi čhaj u mišlinav, kaj na som šukar čhaj. Parasovine somas pre romaňi zabava. O murša pes mandar na všimñinenas. O dad manca vakerlas, kaj hela feder, kaj te na našanav e vodi u ila man te khelel pro čardaša. Čardašis pes mange libinel, džanav les te khelel. Džalas amenge mištes. Pal o čardašis man ila jekh šukar čhavo te khelel. Jov has Čechos, has lačo the kedvešno čhavo. Phendža mange pal o čardašis, kaj mange ilinel. Šukar peske vakerahas. Palis phendža, kaj jov imar mušinel te džal het, phendža, kaj man mek rado dikhela. Pre koda zmatkos peske amen na phendžam, kana the kaj pes dikhaha. Kole dživestar phirav pro zabavi, kaj khelav čardašis, u užarav pre leste, kana avela.

Romská zábava

Říká se mi Regina. Je mi šestnáct let. Jsem Romka a myslím si, že nejsem hezká. V pátek jsem byla na zábavě. Žádní kluci si mně nevšímalí. Táta mě utěšoval, že bude líp, ať neztrácím náladu, a vzal mě na čardáš. Čardáše mám moc ráda, umím je tancovat. Šlo nám to moc dobře. Po tom čardáši mě vyzval na tanec jeden krásný kluk. Byl to Čech, byl moc příjemný a milý. Po čardáši mi řekl, že mi to moc sluší. Příjemně jsme si popovídali. A potom řekl, že už musí jít, a řekl, že by se se mnou zase rád viděl. Ale v tom zmatku jsme si ani neřekli, kdy a kde se uvidíme. Od toho večera chodím na zábavy, kde tančím čardáše, a čekám na něj, kdy přijde.

Romany party

They call me Regina. I am sixteen years old. I am a Romni and I think that I am not pretty. On Friday I was at a party. None of the boys noticed me. My dad comforted me that things will be better and not to ruin my mood and took me to dance the čardáš. I really like čardáš and I know how to dance it. We did it really well. After we finished the čardáš a very good looking guy invited me to dance. He was Czech and he was very

nice and charming. After the čardáš he told me that it really suits me. We had a nice talk and then he said that he had to go and said that he would like to see me again. But in the confusion we didn't even say when and where we will see each other. Since that evening I go to parties where I dance čardáš and I wait for him to come.

KATEŘINA KIPOROVÁ, 14, ZVŠ-DD, NYMBURK

Karačoňa andro dětsko domovos

Kada berš somas peršo Karačoňa andro dětsko domovos. Jepaš rat has andro dětsko domovos šukar.

Has but te chal, aľe me gondolinavas pre daj, pre calo famelija. Sar hin mira dake, la mamijake, le papuske. Aľe naši kerdžom nič. Iľas amen e socialka, kaj na phirahas andre škola. Amari daj hiňi but nasvali. Sam adaj šov čhave andro detsko domovos. Jekh pheň hiňi andro kojeňakos. Trin hine khere, bo hine imar bare.

Pačisalol pes mange adaj. Chudľam but darki. Samas igen rado le darkendar. Aľe khere hin khere. Hin adaj lačhe vychovatelki. Amen len savoren vičhinas bibi.

Rači naši sovavas, gondolinavas, hoj bi kamavas te avel khere paš e famelija. Nane adaj, so hin khere.

Pal e Karačoňa geľlam pro heďa. Odoj pes amenge igen pačisalolas. Somas peršovar pro heďa. Varekana the o phuj hin lačhes.

Vánoce v dětském domově

Tohle byly moje první Vánoce v dětském domově. Štědrý večer byl v dětském domově hezký. Měli jsme spoustu jídla, ale já jsem myslela na mámu, na celou rodinu. Jak je mámě, babičce, dědovi. Ale nic jsem s tím nemohla udělat. Odebrala nás sociálka, protože jsme nechodili do školy. Naše maminka je hodně nemocná. Je nás tu v dětském domově šest sourozenců. Další sestřička je v kojeňáku. A ostatní tři sourozenci zůstali doma, protože už jsou dospělí.

Líbí se mi tady. Dostali jsme spoustu dárků. Měla jsem z nich velkou radost. Ale doma je doma. Jsou tu hodné vychovatelky. Všem jim říkáme teto.

V noci jsem nemohla usnout, myslela jsem na to, jak bych chtěla být doma u svojí rodiny. Není to tady jako doma.

Po Vánocích jsme jeli na hory. Moc se mi tam líbilo. Na horách jsem byla poprvé v životě. Někdy je i to zlé pro něco dobré.

Christmas in the orphanage

This was my first Christmas in the orphanage. Christmas Eve was nice in the orphanage. We had a lot of food, but I thought about my mom, my whole family. How my mom is, grandma, grandpa. But I couldn't do anything about it. Child welfare took

us away because we didn't go to school. Our mom is very sick. There are six of us siblings here in the orphanage. Our other little sister is in the baby home. And my other three siblings stayed home because they are already adults.

I like it here. We got a lot of presents. They made me very happy. But home is home. There are nice teachers here. Everyone calls them "aunt".

That night I couldn't fall asleep, I thought about how I wanted to be at home with my family. Its not like home here.

After Christmas we went to the mountains. I really liked it there. It was the first time in my life that I was in the mountains. Sometimes there is something bad for something good.

MILAN GRUNDZA, 16 LET, SPŠ, PRAHA

* * *

Miro nav hin Milan u hin mange dešupandž (15) berš. O dad man mukjas sar avijom pro svetos. Mri daj has pre savoreste korkori. Rakjas peske piranes, has oda gadžo, barardžas man avri. Miri daj mange jekhvar phendžas, hoj džaha pal mro dad pre našteva andre bertena. Sar man dikhjas, phendžas, hoj mange savoro cinela. Sar les mukhle, imar les na dikjam.

Jekhvar avjas u ijas man peha andre Perlovo ulice. Bešavas andro motoris u užaravas pro dad. Mindžar avjas u ligendás man khere, diňa man pandž šel love. Me les kamav u hin mange jekh, so kerelas. Eikerav les u kamav les. Th'avka hino miro dad u na kerava oleha nič.

* * *

Jmenuju se Milan a je mi patnáct roků. Táta mě opustil hned, když jsem se narodil. Máma byla na všechno sama. Našla si jiného muže, gadže, a ten mě vychoval. Jednou mi máma řekla, že pojedeme za tátou do kriminálu. Když mě uviděl, říkal, že mi všechno koupí. A když ho propustili, už jsme ho neviděli.

Jednou přišel a vzal mě s sebou do Perlovky. Seděl jsem v autě a čekal jsem na něj. Hned přišel a odvezl mě domů, dal mi pětistovku. Mám ho rád, a je mi jedno, co udělal. Respektuji ho a mám ho rád. Stejně je to můj táta a s tím už nic nenadělám.

* * *

My name is Milan and I am fifteen years old. My dad abandoned me as soon as I was born. Mom had to do everything on her own. She found another guy, a gadjo, and he raised me. Once mom told me that we will go to see my dad in jail. When he saw me he said that he will buy me everything. And when they let him out we never saw him.

He came once and took me with him to Perlova street. I sat in the car and waited for him. He came and took me home, he gave me a five hundred. I love him and I don't care what he did. I respect him and love him. After all he's my dad and there is nothing I can do about it.

ŽANETA FERENCOVÁ, 14, STRAKONICE

* * *

Pisina va tumenge pal miri baba, savi hiňi. Takže, miri baba pes vičinel Helena Pušková. Hin lake sarandatheeňa berš, hiňi Strakonicatar. Bešel andre bytovka, hin la jekh misnost. Hin lake ode bares šukares. Všude la hin luluda the soški. Hin oda šukar. Me somas paš e baba ciknovarbastar, aľe le papus hile andre harešta. Mange sas 11 berš, somas pre leste prisikhli. Palis geľom paš e daj u ačhilom la daha. E baba hiňi somnakuňi manušňi, mange mek na ubližindas aňi ñikaske. Hiňi pherasuňi u bari lachi. Sar somas cikňori, manca pes bavinelas, u vaš lake džanav, so oda hin varekas rado te dikhel. Oj man sikhliľa, so oda hin rado te dikhel, oj man naučinda te pomožinel, te chal, te vakerel, te phirel. Man hin maj nejfeder baba pro svetos.

* * *

Napíšu Vám o svojí babičce, jaká je. Takže, moje babička se jmenuje Helena Pušková. Je jí čtyřicet devět let a je ze Strakonice. Bydlí v bytovce, kde má jednu místnost. Má to tam moc hezké. Všude má kytky a sošky. Je to moc pěkné. Vlastně, já jsem u babičky byla od malička. Ale dědečka odvedli do vězení. Bylo mi jedenáct, byla jsem na něj zvyklá. Potom jsem šla k mámě a už jsem u ní zůstala. Babička je strašně hodný člověk, nikomu ještě nikdy neublížila, ani mě. Ráda dělá vtipy a je strašně hodná. Když jsem byla malá, hrála si se mnou a díky ní dnes vím, jaké to je, mít někoho rád. Ona mě naučila, co je mít rád, naučila mě pomáhat, jíst, mluvit, chodit. Moje babička je snad nejlepší babička na světě.

* * *

I will write to you about my grandma, how she is. So, my grandma's name is Helena Pušková. She is forty-nine years old and she is from Strakonice. She lives in a walk-up where she has one room. She has it very nice there. She has plants and figurines everywhere. It is very nice. Actually I have been with my grandma since I was little. But they took grandpa to prison. I was eleven, I was used to having him around. Then I went to my mom's and I stayed there with her. My grandma is a very kind person, she has never harmed anyone, not even me. She likes to make jokes and is very kind.

When I was little she played with me and thanks to her today I know how it is to love someone. She taught me what it is to love, she taught me how to help, to eat, speak and walk. My grandma is perhaps the best grandma on earth.

Nová škola, o.p.s.

je nevládní, nezisková organizace, jejíž cílem je spoluúčast na budování občanské společnosti prostřednictvím podpory alternativních forem vzdělávání dětí a dospělých k multikulturalismu, toleranci a lidským právům. Projekty alternativního vzdělávání jsou založeny na přístupu rovných příležitostí pro všechny, bez ohledu na jejich etnickou, kulturní, sociální či náboženskou příslušnost. Zvláštní pozornost věnuje Nová škola podpoře vzdělávacích programů pro romskou minoritu v České republice.

Naše činnost:

Rozlety

naším cílem je integrace žáků ze sociokulturně znevýhodněného prostředí (příslušníci etnických menšin žijící na území ČR) do běžného systému vzdělávání základních a středních škol. Děti se schází pravidelně v klubové místnosti Nové školy, kde se pod vedením lektorů učí, sebezobnavávají, využívají internet či knihovnu a připravují se k přijímacím zkouškám na SŠ. Kromě toho jezdí na víkendové akce s různými tématy, chodí na výstavy a do divadel, zkoušejí si výtvarné a rukodělné práce. Děti mají také možnost navázat kamarádství se studenty VŠ tam, kde rodiče nemohou podporovat svoje dítě na cestě za vzděláním sami.

Asistenti

navrhujeme a realizujeme celou řadu projektů, směřujících k zavedení vychovatelů – asistentů učitele (dříve romští pedagogičtí asistenti) do všech vzdělávacích institucí s větším množstvím romských dětí a mládeže. Projekty zahrnují kvalifikační kurzy, prosazování legislativních změn, vydávání publikací, vedení databází, informační servis a přímou koordinaci činnosti asistentů v jejich zaměstnáních. Romský asistent je základním prostředníkem mezi školou a rodinou, získává důvěru rodiny pro školu. Poskytuje dětem pozitivní vzor, vytváří důvěryhodné prostředí, může působit i jako bilingvní pomocník učitele (pokud hovoří romsky), i jako pedagogický asistent, který pomáhá jednotlivým žákům překonávat kulturní bariéry a lépe pochopit běžnou výuku.

Romano suno (romský sen)

od roku 1997 každoročně organizujeme pro děti a mládež v celé ČR literární soutěž v romštině. Tato soutěž významně podporuje sebevědomí a kulturní identitu romských dětí, protože jim dává jedinou příležitost k uplatnění jejich mateřského jazyka. Příspěvky dětí čerpající z jejich životní zkušenosti jsou přeloženy do češtiny a zaslány zpět do škol, kde se všechny děti podílí na jejich ilustraci. Děti tak mají příležitost dozvědět se více o životě svých romských spolužáků. Nejlepší pisatelé a ilustrátoři jsou odměněni na slavnostním vyhlášení výsledků. Všechny příspěvky jsou otištěny ve sborníku.

Komunitní školy

pomáháme budovat školy, které chtějí spolupracovat s celou místní komunitou, nebojí se být otevřené pro všechny a snaží se vytvořit místo pro generační, kulturní, komunitní a sociální dialog, prostor pro odpočinek, vzdělávání a setkávání. Školám poskytujeme školení a semináře, informační servis, odborné konzultace, finanční a materiální podporu. Společně nám jde o posilování občanské společnosti, multikulturních vztahů a celoživotního vzdělávání.

What is Nova skola

Nova skola is a non-governmental, not-for-profit organization founded in 1996 and re-registered as a public benefic organization in 1999. The original foundation's activities were a continuation of the activities of the civic association MENT (Man, Education and New Technologies), founded in 1991. Since that time Nova skola has become a leading organization in the fields of Romany education, the training and support of Romany assistant teachers, creation of alternative educational programs for students with special needs and the promotion of multiculturalism in the Czech school system.

Our Mission Statement:

- Nova skola provides alternative education programs for children and adults designed to:
- Create equal opportunities to education for all members of society regardless of the ethnic, cultural, social background or religious beliefs.
- Improve respect for human rights and the rights of minorities through educational reform.
- Contribute to the establishment of and respect for a multi-cultural society in the Czech Republic.
- Support education of students with special needs or from minority backgrounds with a special emphasis on the Romany minority.

Issues Addressed

The Roma community is the largest minority group in the Czech Republic estimated at between 200,000 and 300,000 or between 2 and 3 percent of the total population. The community was almost entirely annihilated during the Second World War. During Communism thousands of Roma migrated or were re-settled from Slovakia in the

Czech lands where for over 40 years they were forcibly settled and suffered under harsh assimilation policies. The effects of this are manifest today in the fact that:

- 80% of Romany children are placed in “*special schools*” for the mentally retarded.
- Research conducted by the Open Society Institute in 2001 found that 64% of all Romany children tested in special remedial schools could successfully complete the curriculum of mainstream schools.
- In March 1998, the United Nations Committee on the Elimination of Racial Discrimination condemned what it characterized as “*de facto racial segregation*” in Czech schools.
- A study conducted by the European Roma Rights Center in 2000 revealed that a Romany child is 15 times more likely to be judged to have “*intellectual deficiencies*”.
- According to the leading Czech news magazine Tyden only 1.7% of Roma complete high school.

Nova skola

CSOB

Na Příkope, Praha 1

account # 47 997 63 03/0300 (USD)

SWIFT Code: CEKO CZ PP

Zoologická zahrada v Praze partner vyhlášení výsledků soutěže 2004/2005

© 2005 MICHAL CHLÁŘ, DTP: MARTIN TOMÁNEK

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA V PRAZE
U TROJSKÉHO ZÁMKU 3/120
171 00 PRAHA 7
TEL.: (+420) 296 112 111
WWW.ZOOPRAHA.CZ

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA JE OTEVŘENA DENNĚ
LEDEN-ÚNOR, LISTOPAD-PROSINEC: 9,00-16,00 • BŘEZEN: 9,00-17,00
DUBEN-KVĚTEN, ZÁŘÍ-RÍJEN: 9,00-18,00 • ČERVEN-SRPEN: 9,00-19,00
KUDY DO ZOO: AUTOBUSEM Č. 112 ZE STANICE METRA "C" NÁDRAŽÍ HOLEŠOVICE

© 2005 MICHAL CHLÁŘ, DTP: MARTIN TOMÁNEK

ZOOLOGICKÁ ZAHRADA V PRAZE
U TROJSKÉHO ZÁMKU 3/120
171 00 PRAHA 7
PHONE: (+420) 296 112 111
WWW.ZOOPRAHA.CZ

THE PRAGUE ZOO IS OPENED DAILY
JANUARY-FEBRUARY, NOVEMBER-DECEMBER: 9,00-16,00 • MARCH: 9,00-17,00
APRIL-MAY, SEPTEMBER-OCTOBER: 9,00-18,00 • JUNE-AUGUST: 9,00-19,00
HOW TO FIND US: BUS NO.112 FROM UNDERGROUND STATION "C" NÁDRAŽÍ HOLEŠOVICE

Gabriela Holubová, 9 let, „Rodiče“

Dita Kalová, 8 let

Rozárka Balážová, 6 let

Jozef Marek, 13 let, „Vánoce u nás“

Michal Lakatoš, 7 let, „Vánoce“

Veronika Seidlová, 13 let, „Podzimní víkend“

Kristina Holubová, 8 let, „Dědeček, babička“

Erik Demeter, 14 let, „Jak žijí Romové“

Matěj Bílý, 9 let, „Sněhuláci“

Monika Horvátová, 13 let, „Když si můj dědeček babičku bral“

Marcela Kiporová, 9 let

Emil Irdza, 9 let, „Vánoce“

Denisa Machová, 9 let, „Vánoce“

Tomáš Wágner, 14 let, „Rodinný výlet“

Robin Kandrač, 13 let, „Muzikanti“

Daniels Avramopoulos, 17 let, „Putování džungli“

Anděla Klímová, 15 let

Ramon Kuna, 9 let, „Jaro“

Pamela Gáborová, 8 let, „Moje rodina“

Jan Všívák, 12 let, „Můj bratr Péťa“

Dalibor Miko, 14 let

René Kandrač, 10 let, „Babička má bezkou halenku“

Iveta Malíková, 13 let, „Svatební fotka prarodičů“

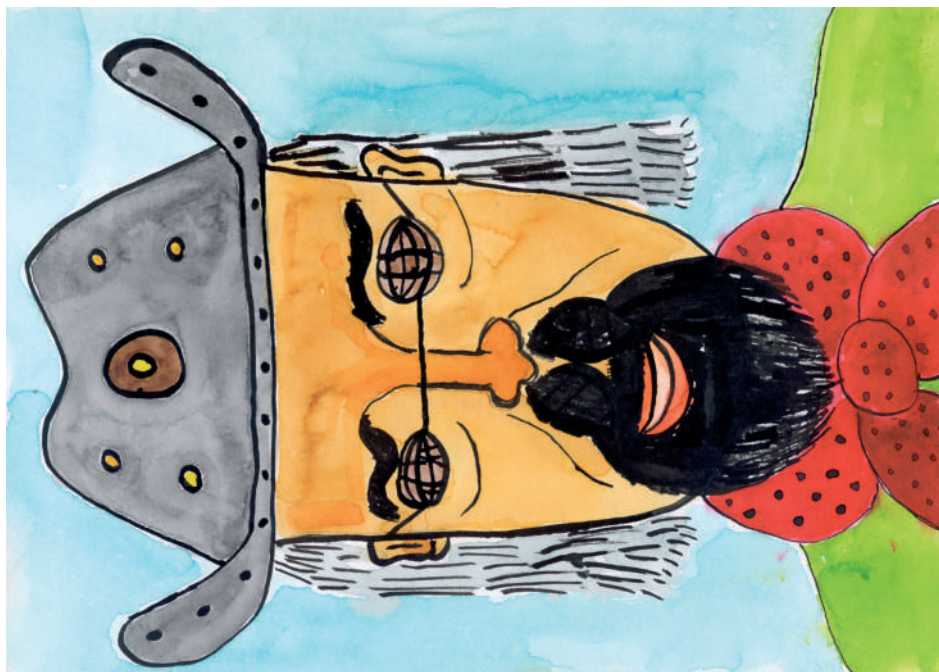
Jozef Marek, 13 let, „Moje sestra Aneta“

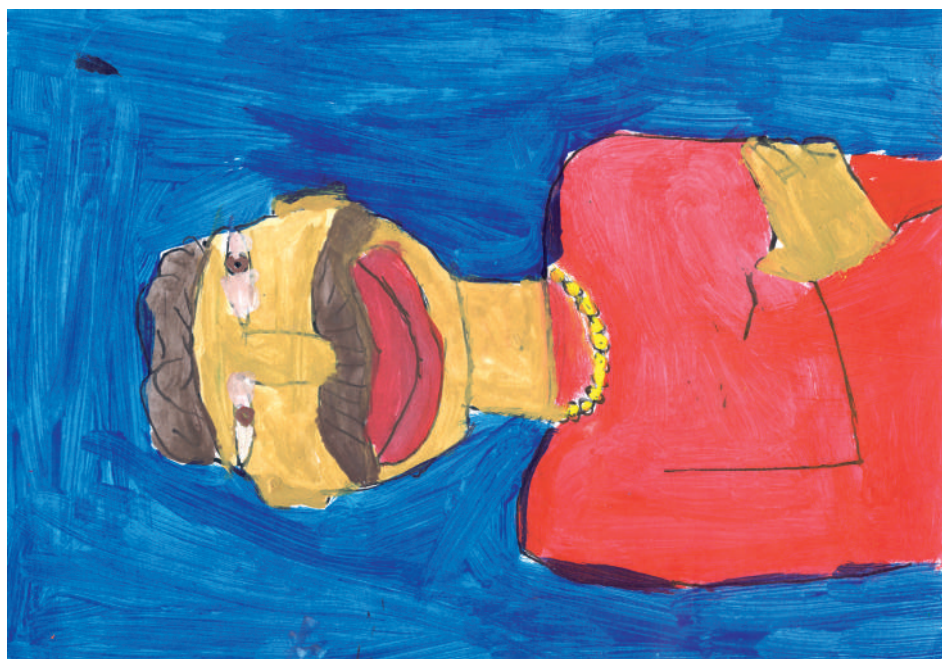
Jiří Malý, 15 let, „Naše Vánoce“

Jozef Marek, 13 let, „Můj taťka“

Marek Ferenc-Horváth, 12 let, „Můj děda Eliáš“

Marek Pecha, 12 let, „Učitel Ernest“

Marie Kottárová, 11 let, „Já a moji kamarádi“

Ladislav Gábor, 10 let, „Moje rodina“

